

SZAKDOLGOZAT

Iszlai Erika

2022.

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Károly Róbert Campus

Utazási hajlandóság és szokások változása a Covid-19 árnyékában

Konzulens

Szabóné Dr. Benedek Andrea

adjunktus

Készítette

Iszlai Erika

gazdálkodási és menedzsment szak

logisztika szakirány

levelező tagozat

2022.

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés.....	2
2. Irodalmi áttekintés.....	3
2.1 Bevezetés	3
2.2 Covid-19 járvány kitörése és „hozádék”	3
2.3 A Covid-19 járvány gazdasági következményei a turisztikai szektorban	7
2.4 A turizmus gazdasági hatásainak alakulása 2001-2021 között.....	8
2.5 Az utazók fogyasztói szokásaiban a Covid-19 válság hatására bekövetkező változások	11
3. Anyag és módszer	16
3.1 Problémafelvetés.....	16
3.2 Kutatási célok, kutatási hipotézisek és a primer kérdései.....	16
3.3 A kutatás módszere, eszközei, helye és ideje	19
3.4 Adatfeldolgozás	19
4. Eredmények és értékelésük	21
5. Következtetések és javaslatok.....	35
6. Összefoglalás.....	39
7. Irodalomjegyzék.....	41
8. Táblázatok és ábrák jegyzéke.....	45
9. Nyilatkozatok	46
10. Mellékletek	48

1. Bevezetés

A dolgozatom témájaként az utazási hajlandóság változását próbáltam felderíteni illetve az utazási szokásokról próbáltam kutakodni. Azért választottam ezt a témát, mert „gyakorlott” utazóként nagyon foglalkoztat a téma illetve aktualitása mellett sem tekinthetünk el a mai napig sem.

Leginkább az érdekelt, hogy milyen téren és mennyire befolyásolta ez embereket a pandémia megjelenése abban, hogy eldöntsék, utazzanak vagy sem a közeljövőben illetve, hogy milyen szokásaik, mennyire változtak a pandémia árnyékában. Az utóbbi időben (a járvány megjelenése előtt) saját tapasztalatom alapján úgy láttam, hogy egyre többen szánnak időt, energiát és pénzt az utazásokra kikapcsolódás céljából. Ezeket az utazásokat akár utazási irodákkal, de saját maguk szervezésében is gyakran ejtik meg, ez szintén érdekes kutatási feladat számomra, így az utazási formákról is gyűjtöttem információkat a primer kutatásomban. A tapasztalatom az, hogy egyre többen, egyre messzebbre merészkednek külföldön is, ugyanis 2020 előtt nem jelentett gondot egy-egy ország, kontinens átutazása, ezeket az olvasott szakirodalmak is alátámasztják. A megfizethető repülőjegyek, az olcsó szállások pl. az AIRBNB-n keresztül lehetőséget nyújtottak az egyszerű, átlagos emberek számára, hogy felfedezhessék a világot, nevezetességeket, történelmi fontosságú helyeket meglátogassanak vagy akár a tengerparton nyaralhassanak. Többen is azon a véleményen vannak, magam is beleértve, hogy egy előre, alaposan átgondolt, eltervezett és megszervezett utazás nem kerül többbe, mint egy balatoni nyaralás.

A másik tapasztalatom pedig az, hogy a karantén alatt egyre többen merészkedtek a természetbe. Egyre több helyen látok Magyarországon fellelhető nevezetességek, természeti különlegességek hirdetését, ajánlását. Valószínű, hogy a karantén miatt is válhattak ennyire népszerűvé a hazai természeti látványosságok, természeti csodák. Ez annak is köszönhető talán, hogy a pandémia előtti szórakozási lehetőség nagy része tiltott lett, emiatt más szórakozási, kikapcsolódási alkalmakat kellett keresniük az embereknek, kérdés azonban, hogy mennyire változtatta meg az utazási szokásaikat, utazási céljaikat a járvány. Vajon sorsdöntő változások következtek be az utazást tekintve az emberek életében? Vajon a Covid korlátozások feloldásával megmaradtak a belföldi természetközeli helyek előtérbe kerülései az úti cél kiválasztásakor vagy az utazási korlátok eltörlésével éppen a másik véglet következett be: mindenki külföldi úti célt választott az idei kirándulásai alatt, hiszen szinte 2 éven keresztül nehézkes, körülményes volt a külföldi utazás.

Kutatásomban ilyen és ehhez hasonló kérdésekre kerestem a válaszokat.

2. Irodalmi áttekintés

2.1 Bevezetés

A 21. század jelentős mértékben megnyitja az emberek előtt a lehetőségeket, így az turisztikai szektorban is. A fapados elérhető árú repülőjegyek, rövid időn belül elérhető desztinációk utat nyitottak az utazni vágyóknak. A turizmus az elmúlt évtizedek alapján igencsak növekvő, dinamikus szektorát jelentette a gazdaságnak.

A turizmus a 21. századi ember számára boldogságot és életminőséget befolyásoló tényezővé vált, a mindennapi élet része lett. A turizmus növekedési üteme meghaladja a világ GDP-jének növekedési ütemét és az eddigi tapasztalatok alapján a nagyobb világjárványok, gazdasági válságok sem tudták megállítani a növekedést, csak lassítani, stagnálásra bírni. (TÖRŐCSIK és CSAPÓ 2018).

Globálisan nézve a turizmus a 20. század az egyik legdinamikusabban fejlődő szektora a gazdaságnak illetve igencsak nagy részét érintette valahogyan a társadalomnak. Miután „megnyíltak a határok” az utazók előtt, már nem csak turisztikai célú utazásokkal kell számolnunk, hanem üzleti utakkal, külföldön dolgozó rokonok, barátok meglátogatásával, egyszóval bővült az utazások motivációjának listája. A turisztikai szektor világpiaccá nőtte ki magát az elmúlt időszakban, ami egy összefüggő és kölcsönösen függő rendszert hoz létre. A kereslet és a kínálat oldala térben és időben változásokon ment át, még a mai napig jelennek meg újabb elérhető desztinációk és ez ezeknek a desztinációknak a száma a mai napig nő. A verseny egyre kiélezettebb azáltal, hogy egyre több a kínálat, a versenyben az a desztináció nyer előnyt, aki valamilyen szempontból (minőség, ár-érték arány, színvonal) vagy minden szempontból a legjobbat nyújtja. (TÖRŐCSIK és CSAPÓ 2018).

2.2 Covid-19 járvány kitörése és „hozádeka”

A történelem során számos hasonló veszélyességű vírus volt jelen az emberek életében. Köztudott az, hogy a vírusok terjedését az embertömegek mozgása tudja nagy mértékben növelni. Ennek köszönhető az is, hogy a Covid járvány világjárvánnyá tudta nőni magát. Hasonló kaliberű járványt jegyezték fel a z 1345-ös nagy pestis járvány, ami annyiban tért el a mostanitól, 8 évbe telt, amire Ázsiából eljutott Európába, míg a covid járvány éppen a gyors, könnyű nemzetközi utazásoknak köszönhetően ezt az utat akár 24 óra alatt is megteheti. 1990-ben a malária járvány szintén gyors sebességgel kezdett el terjedni a Földön, majd egyre gyakoribbá váltak a világon elterjedő világbetegségek: 1996-ban az

AIDS, 2002-ben a SARS, 2003-ban a madárinfluenza, 2009-ben a sertésinfluenza (H1N1), 2015-ben a MERS, 2016-ban a Zika vírus és 2019-ben a COVID járvány (FELKAI 2021). Azt viszont már a 2020-as évben is látták a kutatók előrejelzések alapján, hogy egyik említett járvány sem hagyott maga után ekkora gazdasági káoszt, kedvezőtlen gazdasági hatást maga után, mint a Covid. A felgyorsult világban szinte minden úti cél elérhető volt a turisták számára, a népszerű desztinációkban óriási turista tömeg alakult ki, hosszú sorok a látványosságok előtt. Felkai Péter szavaival élve *a 6000 főt szállító luxushajók, a 850 főt szállító repülőgépek olyan turistainváziót jelentettek a népszerű idegenforgalmi célpontokban, hogy Velencére, Prágára vagy Barcelonára nyugodtan kitehették volna a megtelt táblát. A pontot az i-re, úgy tűnik, a COVID járvány tette fel.* (FELKAI 2021)

Dolgozatomban is arra számítok, hogy valamilyen változás ki fog rajzolódni a primer kutatásom alapján, kérdés, hogy a változás milyen és mekkora mértékben jelentkezik az emberek életében és utazási szokásaiban a változás a Covid hatására.

Az utazást nagy mértékben korlátozta és befolyásolta a pandémia kitörése és elterjedése 2020-ban, a krízisek évében. Az idegenforgalomnak és a vállalkozásoknak is igencsak megnehezítette a túlélésüket, átvészelésüket a krízises időszak, számszerű adatok alapján a könyvelt veszteség az idegenforgalmi üzletágban a 2020-as évre tekintve az előző év teljes bevételének mindössze 40%-a. A helyzet súlyosságát és az üzletág nagyfokú visszaesésének magyarázatához azt is figyelembe kell venni, hogy a Magyarország az OECD országok közül a 7. olyan ország, amelyik a turizmusból átlag feletti GDP növekedést tudhat magának. A GDP 45%-a hazánkban a belföldi turizmus árbevételéből származik, tehát a helyzet súlyossága, a szektor bizonytalansága igencsak megnőtt a Covid intézkedése, korlátozások hatására. (FELKAI 2021)

A témával foglalkozó szakirodalmak alapján elmondható, hogy a járvány következményeként több féle válságot is megkülönböztethetünk. Mielőtt a szakirodalmi válságok csoportosítását összefoglalom, fontosnak tartom definiálni a turizmusra gyakorolt válság fogalmát. Több féle megközelítést foglalnak össze a szakirodalmak. A Turisztikai Világszervezet (UNWTO) alapján válságnak számít minden olyan váratlan esemény a turizmusban, ami a turistákban bizalmatlanságot kelt a szektor korábbi működéséhez képest. (TÖRŐCSIK et al. 2020). Egy másik értelmezés során minden olyan esemény válságnak tekinthető, ami az adott desztinációt vagy turisztikai szereplő korábbi működését veszélyezteti, gazdasági visszaesést okozva azzal, hogy csökken a turisták száma és az adott

helyszín hírneve. (TÖRŐCSIK et al. 2020). Több csoportosítás született a turisztikai szektort érintő válságra, én egyet emelnék ki a dolgozatomban, ami alapján megkülönböztetünk gazdasági és pénzügyi válságot, egészségügyi- és környezeti válságot. (HOSCHEK et al. 2020). Ezen felül úgy gondolom, hogy egyéni válságot is okozott a pandémia, hiszen a bezártság, a szabadság érzésének elvesztése igencsak komoly belső feszültséget okozott az egyéneknek, mely szintén érdekes téma lehet kutatás szempontjából, azonban én a dolgozatomban az egészségügyi válság oldaláról közelítem meg a témát és erre fókuszálok a kérdőívem során is.

A turizmus vizsgálata több évtizedes múlttal tekint vissza, sok vizsgálat született már több szempont alapján, ilyen alapszemponatok lehetnek pl. az utazási motiváció, a biztonságérzés, a fogyasztói magatartás és a pandémia általános hatása az utazásra, utazási szokásokra. Ezeket a szempontokat a primer kutatásaim során is figyelembe vettem és igyekeztem ezekre is kitérni a kérdéseim által. (BEHRINGER et al. 2021)

Az alapszempon, ami minden utazást befolyásol, az az utazási motiváció, hiszen ez a turizmus fő mozgatórugója. Itt a vizsgálat során felmerül pl. az utazások iránya, az utazás úti célja, az utazás formája (egyéni szervezés vs. utazási iroda szolgáltatásának igénybevétele).

Az utazás során a biztonsági szempont nem igazán tartozott az alap szempontok közé egészen 2001. szept. 11-ig, a repülőgépes terrortámadásig. Előtte a leginkább vizsgált szempontok a desztináció vonzereje, a szállás és vendéglátóhelyek voltak, hiszen a biztonság egyértelmű volt a viszonylag kevés desztináción, amit akkor érthettek el az utazni vágyók. A szeptemberi esemény után a biztonsági szempont is felértékelődött és előtérbe került az utazási szempontok között. Az egyik legfontosabb szempont az utazók számára, amit csak felerősít a mai bizonytalan helyzet. Ezt okozhatja gazdasági-pénzügyi, politikai, háborús, környezeti-természeti vagy egészségügyi jellegű ok is. (BEHRINGER et al. 2021.) A magyar fogyasztók számára fontos szerepet tölt be a biztonság az utazás során olyannyira, hogy a Kahle-értéklista alapján az első helyen áll a biztonság a magyar fogyasztók tekintetében. Bár ez demográfiai jellemzők tekintetében változik, hiszen a fiatalabb utazói csoportok számára kevésbé bír fontos jelentőséggel az utazás során a biztonság érzése. (BEHRINGER et al. 2021) Éppen ezért kérdőívemben is vannak erre utaló kérdések, kíváncsian várom, hogy primer kutatásomban milyen eredmények születnek, milyen reláció mutatkozik majd a korosztály és a biztonság érzés összefüggésében. (CSAPÓ és TÖRŐCSIK 2019). A biztonság és a kockázat befolyásolja a térbeli folyamatokat és a fogyasztói magatartásokat is. (CSAPÓ és TÖRŐCSIK 2019). Magyarország, mint

potenciális desztináció jó helyen szerepel a biztonságos úti célok között, így vonzó lehet a külföldi turisták számára is, ahogyan a belföldi turistáknak is. (CSAPÓ és TÖRŐCSIK 2019)

A Covid-19 járvány kirobbanása után és az utazási korlátozások bevezetésével előtérbe a egészségügyi szempontok kerültek, ennek alapján felértékelődött a bizonytalansági faktor az utazások során. Több nemzetközi kutatások is születtek a Wuhanból származó járvány kitörése után, melyek azt figyelték, hogy milyen mértékben változott az egyének utazáshoz való viszonyulása a pandémia hatására. Ennek alapján levonható egy konzekvencia, mely szerint a krízis-érzékeny egyének hajlamosak voltak lemondani az utazást az egészségük érdekében vagy rövidebb utakat választottak a hosszabbak helyett és megváltoztatták a mobilitási szokásaikat is, vagyis a tömegközlekedést kerülték. A krízis-rezisztens embereknél, akik kevésbé érzékenyek az új helyzetre, a Covid okozta bizonytalanságra, az tapasztalható, hogy kevésbé változtattak az utazási szokásaikon a járvány hatására és kevesebbszer halasztották el utazásaikat. (BEHRINGER et al. 2021) Hazai kutatások is elkezdtek felderíteni a piaci viszonyok változásait a piaci szereplők teljes körében, a turizmus teljes területét érintve. Különböző szempontokat helyeztek előtérbe a kutatások, volt amelyik az egészségügyi vonatkozásban közelítette meg a témát (FELKAI 2021), volt amelyik a biztonság szerepét helyezte előtérbe. (CSAPÓ és TÖRŐCSIK 2019, RAFFAY 2020, MISKOLCZI et al. 2021, VÉGI et al. 2020). A Covid járvány elterjedése magával hozta azt, hogy az utazásban, turizmusban nagyfokú változás következett be. Az elterjed és könnyen elérhető külföldi utazások igencsak kedveztek a Covid-19 vírus elterjedésében, hiszen a járványok terjedésének legjobb módja az embertömegek mozgása, ami a Covid előtt igencsak nagy mértékben volt jelen a közkedvelt desztinációkban. (FELKAI 2021). Személyes példával élve a járvány előtti időszakban több, mint 2 órát álltunk sorban óriási nagy tömegben, hogy jegyet válthassunk a Vatikáni Múzeumba. Hasonlóan népszerű Athéni desztinációban a Covid beköszöntével 2020-ban az Akropolisznál lévő jegypénztárnál senki sem állt előttünk a sorban, ahogy érkeztünk, meg is vehettük jegyeinket. Felkai Péter szerint a Covid előtti utazási szokások nem voltak fenntarthatóak, az i-re a pontot éppen a Covid elterjedése tette fel. Kutatásában megállapítja, hogy nem kell lemondanunk ezután sem a külföldi kultúrák, desztinációk megismeréséről, azonban újra kell gondolnunk az utazásaink során az egészséget védő és az utazással együtt járható betegségek megelőzésére szolgáló egészségügyi intézkedések betartását. (FELKAI 2021).

2.3 A Covid-19 járvány gazdasági következményei a turisztikai szektorban

A járványügyi szabályozások és intézkedések az egyének utazási és mobilitási lehetőségeit jelentős mértékben befolyásolták. Ez kihatott a külföldi és belföldi turizmusra egyaránt. (MISKOLCI et al. 2021)

Covid19-világjárvány súlyos gazdasági következményei a makrogazdasági mutatók alapján is jól leírhatók: Magyarország GDP-je 2020-ban 5,1%-kal maradt el a 2019. évi szinthez képest. Nem meglepő adat az sem, hogy a turizmus szektorát 2020-ban rekordalacsony teljesítmény jellemezte. Ez leginkább a légi közlekedés visszaesésében körvonalazódik. (MISKOLCZI et al. 2021).

Az International Finance Corporation (IFC) adatai alapján a világ GDP-jének 10%-t teszi ki a légi személyszállítás, ezzel 330 millió munkahelyet biztosítanak. (IFC 2020) A 2020-ban publikált Turisztikai Világszervezet (UNWTO) által adatok alapján a nemzetközi turistaérkezések a publikáció évében 73%-os csökkenést mutatott a 2019-es évhez képest. Ennek oka a pandémia megfékezésére hozott utazási korlátozások voltak, emellett az emberek bizalma is csökkent, tartva a Covid-19 járvány okozta egészségügyi kockázatoktól. (UNWTO 2020). Ezen adatok alapján a légi személyszállítás olyan mértékű csökkenése következett be a 2020-as évben, mint amilyen volumenű volt a 30 évvel ezelőtti személyszállítási légiforgalom. (UNWTO 2020, IFC 2020)

A gazdasági visszaesés a hazai légi személyszállításban is kimutathatóak. A Budapest Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér KSH adatai alapján látható, hogy 2019-hez viszonyítva meglehetősen nagy mértékű visszaesés következett be.

Az UNWTO előrejelzése alapján ahhoz, hogy a 2019-es szintre visszatérjen a nemzetközi turizmus, akár 2-4 év eltelté is szükséges lesz. (UNWTO 2020).

A Covid-19 járvány jelentős visszaesést okozott úgy a haza, mint globális szinten a turizmusra a szigorú korlátozások és szabályok bevezetésével. Az utazást megnehezítő korlátozások a világ lakosságának csaknem 90%-át érintették valamilyen szempontból. (TÖRŐCSIK et al. 2020). A határátlépéssel járó utazások nagymértékben csökkentek a 2020-as évben Európában is megjelenő pandémia után. Mivel nagyon nehezen, vagy egyáltalán nem tudtunk külföldre utazni, ezért az utazási, felfedezési vágyainkat a hazai leginkább természeti desztinációkban próbáltuk kiélni. Azt, hogy milyen mértékben csökkentek a külföldi repülőutak, az 1. táblázat mutatja be.

1. táblázat: A Budapest Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér menetrendszerinti utasforgalmának változásai 2018 és 2022 között ([KSH adatai alapján](#), saját szerkesztés, 2022)

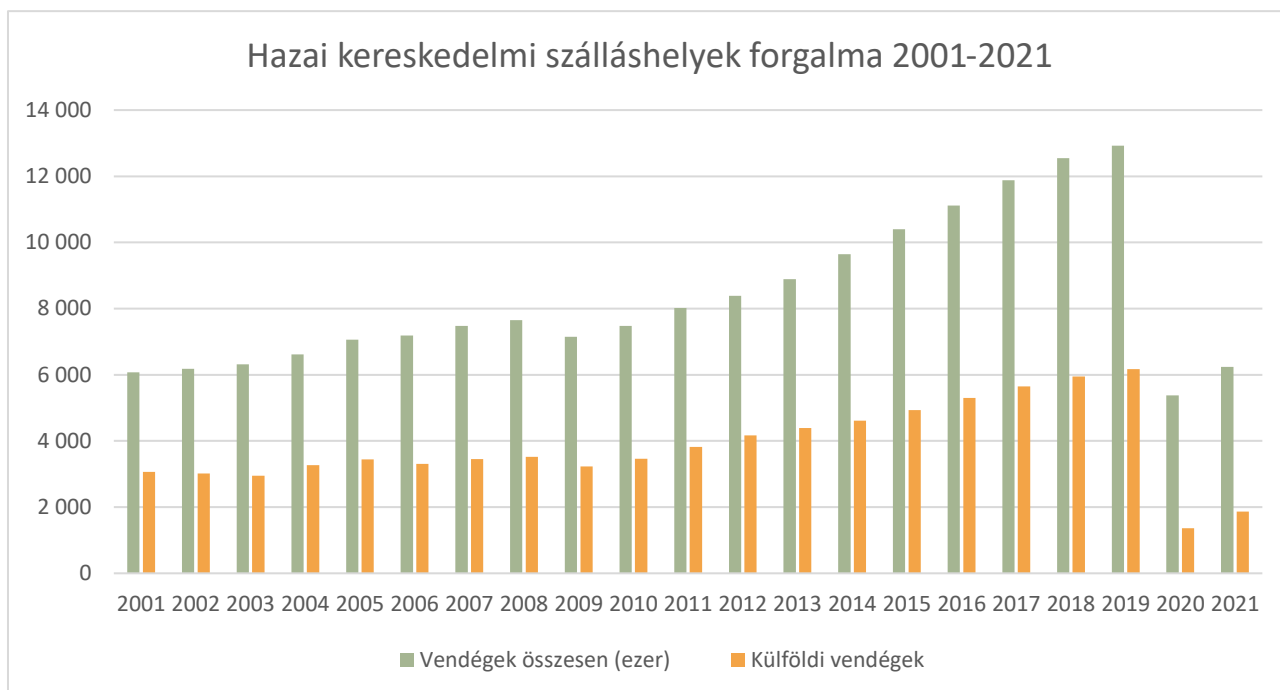
Év	Érkező utasok (fő)	Változás az előző évhez képest (%)	Induló utasok (fő)	Változás az előző évhez képest (%)
2018	7 130 752		7 225 008	
2019	7 819 045	+9,65	7 898 262	+9,32
2020	1 857 432	-76,24	1 935 044	-75,50
2021	2 223 884	+19,73	2 204 675	+13,93

A 2022-es év III. és IV. félévére vonatkozóan még nem jöttek ki a hivatalos adatok, de az első két félév adatai alapján (2 550 202 érkező utas, 2 624 137 induló utas) megállapítható, hogy ha nem is a 2019-es évhez hasonló mértékű utazások, de a 2021-es évhez képest jelentősen magasabb értékű utazásokat tudhatunk be a Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtérre, ugyanis a két félév alapján az induló és érkező utasok száma elérte az előző és négy félév összes utazásának számát. A Covid-19 járványból való felépülést, a turisztikai szektor ezen területének újjászületését igazolja a 2021-es év is, amikor már részlegesen vagy teljes mértékben eltörlésre kerültek az utazási korlátozások és 19% illetve 13%-os növekedés mutatkozik az adatok alapján az előző évhez képest.

2.4 A turizmus gazdasági hatásainak alakulása 2001-2021 között

A turisztikai szektor nagyban hozzájárul a GDP növekedéséhez, melynek hazánkban a mértéke 2019-ben 8,3 %, míg a világátlag 10,3% volt. A turizmusban foglalkoztatottak száma 449.200 fő volt, ami az összes foglalkoztatottak 10%-át teszi ki, hasonlóképpen alakultak a számok, mint a világátlagában. (CSAPÓ és LŐRINCZ 2020). A KSH adatok alapján megfigyelhető, hogy a belföldi szálláshelyek forgalma a 2000-es évektől növekvő tendenciát mutatott egészen 2008-ig, a világválságig. Itt egy kis stagnálás, visszaesés mutatkozik az adatok alapján, ami a 2011-es évektől újabb növekvő trendben rajzolódik ki. A külföldi turisták magyarországi szálláshelyein eltöltött éjszakák trendjében 2001-2010 azonban nem látható ez a növekvő tendencia, inkább hullámzó vonal rajzolódik ki. A

növekedés 2011 után állapítható meg. Az elmúlt nehéz évek járvány miatti korlátozásainak következménye az 1. ábra adataiból is jól kirajzolódik.

1. ábra: Hazai kereskedelmi szálláshelyek forgalma 2001-2021 (KSH adatok alapján, saját szerkesztés, 2022)

Bár a KSH adatai a járvány miatti hiányos adatszolgáltatás következtében az adatok összehasonlíthatóságának korlátozottsága állhat fenn, úgy gondolom, hogy az adatok iránymutatóak lehetnek a 2021-es évre vonatkozóan. Összehasonlításképpen a 2. táblázatba gyűjtöttem az adatokat, ahol a 2019-es, 2020-as és 2021-es évet, amikor már javában tombolt a járvány.

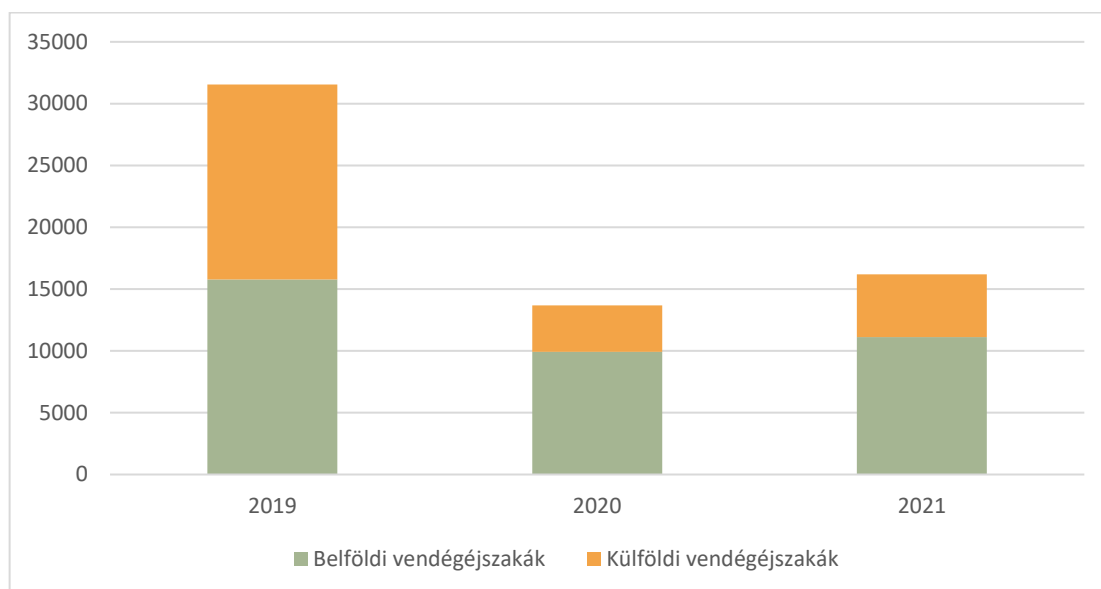
2. táblázat: Belföldi és külföldi vendéjszakák alakulása 2019 és 2021 között (KSH adatok, saját szerkesztés, 2022)

Év	Belföldi vendégek	Külföldi vendégek	Vendégek összesen	Belföldi vendéjszakák	Külföldi vendég-éjszakák	Vendég-éjszakák összesen	Átlagos vendég-éjszakák
2019	6 752 000	6 169 000	12 920 000	15 785 000	15 753 000	31 538 000	2,44
2020	4 012 000	1 366 000	5 378 000	9 916 000	3 774 000	13 690 000	2,54
2021	4 371 000	1 868 000	6 239 000	11 122 000	5 071 000	16 193 000	2,59

2019-ben a hazai szálláshelyek 12,9 millió vendéget fogadtak, míg 2021-ben a vendégek száma a 2019-es év felére csökkent, 2021-ben mindössze 6,2 millió vendég érkezett a szálláshelyekre. A vendégéjszakák 2019-ben összesen 31,5 millióra tehetőek, míg 2021-ben

16,1 millió vendégéjszakát töltöttek szálláshelyeken, ami kicsivel, de több mint fele a 2019-es év adatainak.

A 2. táblázat adatai alapján megállapítható, hogy bár a vendégek és vendégéjszakák száma is csökkent a 2019-es évhez képest 2020-ban és 2021-ben, azonban az átlagosan eltöltött vendégéjszakák száma személyenként nőtt és már inkább átbillen lassan az átlagosan eltöltött éjszakák száma a 3-ra.

2. ábra: Külföldi és belföldi vendégéjszakák Magyarországon 2019-2021 ([KSH adatok](#), saját szerkesztés, 2022)

A 2. ábrán jól követhető a külföldi és a belföldi vendégek által eltöltött magyarországi vendégéjszakák alakulása 2019 és 2021 között. A diagram első oszlopában a 2019-es évben megoszlottak fele-fele arányban a külföldi és belföldi vendégéjszakák számai, azonban a Covid megjelenésével, a korlátozások bevezetésével jól láthatóan csökkent a külföldi vendégéjszakák száma, szinte háromnegyed arányban kerekedett felül a belföldi vendégéjszakák száma. A 2021-es évben már picit javult a helyzet az előző évhez képest az arányokat tekintve, de még mindig közel sincs a 2019-es év arányaihoz, hiszen kicsivel több, mint kétharmad arányban több volt a belföldi vendégéjszakák száma.

A fentebb leírtak alapján a turizmus gazdaságra vetített vonatkozásában elmondhatjuk, hogy a bár a vendégéjszakák száma növekvő tendenciát mutatott a Covid megjelenése után, a külföldi vendégek és vendégéjszakák száma drasztikusan csökkent az utóbbi két évben. Az is megállapítható, hogy a szálláshelyek forgalma nagy mértékben csökkent, belföldi vendégéjszakák száma azonban mégsem csökkent olyan drasztikusan a 2020-ban az előző évhez képest. Erre az eredményre jutottak az OTP Mobil és a Groupama biztosító országos, reprezentatív kutatási eredményeit összegezve is a kutatók. A kutatási eredmények alapján

2020-ban a megkérdezett magyarok kétharmada csak belföldi nyaralást tervezett, mindösszesen 16%-uk tervezett külföldön nyaralni. ([Internet1](#))

2.5 Az utazók fogyasztói szokásaiban a Covid-19 válság hatására bekövetkező változások

Egy 2020-ban készült hazai kutatás (TÖRŐCSIK 2020) során az alábbi fő trendek változásait tapasztalták a turizmust illetően (3. táblázat):

3. táblázat: Trendek változásainak előre jelzései (TÖRŐCSIK 2020)

Trend	Az adott trendben valószínűleg bekövetkező változások a Covid- 19 hatására
Küldő és fogadó desztinációk újragondolása	Mérvadó lesz a desztináció kiválasztása során az, hogy az adott desztinációnak milyen minőségű az egészségügye és hogyan kezelik a járványhelyzetet. Belföldi utazások arányának növekedése az összes utazáson belül
A nemzetközi turizmus kedvelt ága, a városlátogatás	A városlátogatások csökkenni fognak, mivel az utazók kerülni fogják a zsúfolt, emberekkel teli helyeket, ahol a social distancing nem tartható, ezek az úti célok veszélyesebbek a járvány terjedése szempontjából Többen választják a biztonságos utazási formákat: ökoturizmus, nemzeti parkok látogatása, falusi turizmus, aktív turizmus, kirándulások, gyógy- és wellness turizmus
Krízishelyzetek	Az utazási eldöntése során mérlegelni fognak az emberek az egészségügyi kockázatokat és az esetleges következményeket tekintve.
Technológiai forradalom	Az érintésmentes vagy személyes kontaktusmentes megoldások előtérbe

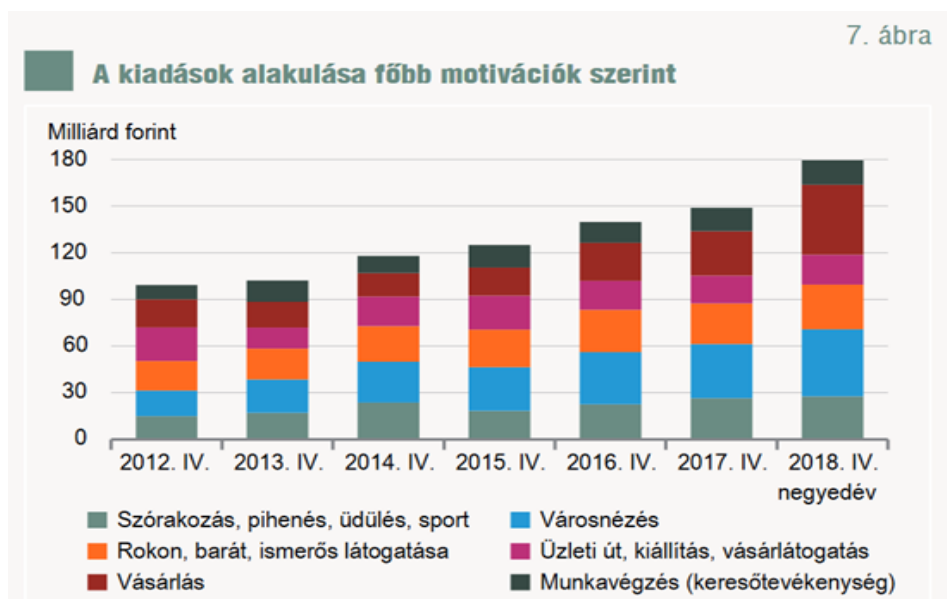
	kerülése, érintésmentes fizetési lehetőség fontosságának felerősödése
Idősebb korosztály utazásainak csökkenése a turizmusban	Mivel a legveszélyeztetettebbek az idősek voltak, ezért jelentős kiesést okozhatnak a legtöbb desztináció számára.

Ezek alapján jól körvonalazódik az, hogy a Covid-19 járvány az egész gazdaságot befolyásolta, így a turisták fogyasztói magatartásában is változást hozott a 2020-2021-es évben. Szakdolgozatom eredményének kiértékelésekor úgy gondolom már valamennyire javult a helyzet, a fentebb említett KSH adatok is erre erősítenek rá.

A KSH negyedévenkénti adatai alapján megállapítható, hogy a magyar lakosság 2018. IV. negyedévében tett külföldi utazásai kb 5,2 millió. Növekvő tendencia mutatkozik a külföldi utazásokat illetően, hiszen csaknem tizedével többször utaztak az említett negyedévben, mint 2017. IV. negyedévében. Viszont fontos figyelembe vennünk az utazók szempontjából azt, hogy az utazások közel kétharmadát az egynapos külföldi utazások adták. (KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL 2019)

Az utazások 27%-át a szabadidős, 26%-át a vásárlási célú utak tették ki, számuk 16, illetve 14%-kal emelkedett az előző év azonos negyedévéhez viszonyítva.

4. táblázat: A kiadások alakulása főbb motivációk szerint (KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL 2019)

Érdekes tendenciát mutat a 4. táblázat a külföldi utak során felmerülő kiadásokat illetően. Megfigyelhető, hogy szinte kétszeresére nőtt a 2012-es évhez képest az emberek költsézhajlandósága 2018-ra. A felmérésbe nemcsak a kiadásokat, hanem a bevételeket is figyelembe vették, vagyis azokat a külföldi utazásokat, amelyek üzleti céllal, pénzbevételt jelentve a munkavégzőnek, jöttek létre. Ezek az értékek nagyon kis mértékben mutatnak növekvő tendenciát. Ellentétben a városnézéssel és a vásárlással, amikkel nem spórolunk az utazásaink alatt a felmérés alapján.

A KSH adatai alapján 2019. IV. negyedévében, a pandémia megjelenése előtt, a magyar állampolgárok összesen 5,5 millió alkalommal utaztak külföldre. Ez 5,2%-kal haladja meg az előző évvel korábbi utazási számokat. Az utazások száma alapján az utazások hossza csökkent az előző évhez képest 0,3 %-kal, többen választották az egynapos utazásokat. (KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL 2019)

A 2020. I. negyedévében készült kimutatás alapján, amikor már javában beköszöntött Európába is a járvány, már kimutatható a nagymértékű csökkenés az utazásokat tekintve. Ebben a negyedévben a magyarok utazása már 4,5 millióra csökkent, amit 19%-kal kevesebb, mint a korábbi évben megtett külföldi utazások száma. Nemcsak az utazások száma csökkent, hanem a külföldön töltött idő hossza is, ugyanis átlagosan 2,5 napot töltöttek külföldön, ami 0,4 nappal kevesebb, mint az előző negyedévi adat. (KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL 2020)

2020. II. negyedévéről sajnos nem találni KSH adatot, de a külföldi utazások számának csökkenő tendenciája kimutatható a 2020. III. negyedévi statisztikák alapján. A magyarok külföldi utazása 3,5 millióra csökkent, ami 54%-kal kevesebb, mint egy évvel korábban tett utazások száma. Átlagosan 2,5 napot töltöttek külföldön, ami megegyezik az előző negyedévi adattal, azonban az 1 évvel korábbi adathoz képest 65%-kal kevesebb értéket mutat. (KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL 2020)

A 2020 IV. negyedévében tett KSH felmérése alapján a magyar állampolgárok 2,1 millió alkalommal utaztak külföldre, ami már az előző negyedévhez képest is rohamosan zuhanó tendenciát mutat, hasonlóan az előző évi adathoz képest, amihez viszonyítva 61%-os visszaesés. A kutatás eredményeképpen megemlíthető, hogy a szabadidős utazások 85%-kal estek vissza az előző évhez képest, ami egy elképesztő és számomra hihetetlen adat a

felgyorsult, megállíthatatlan 21. században. (KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL 2019)

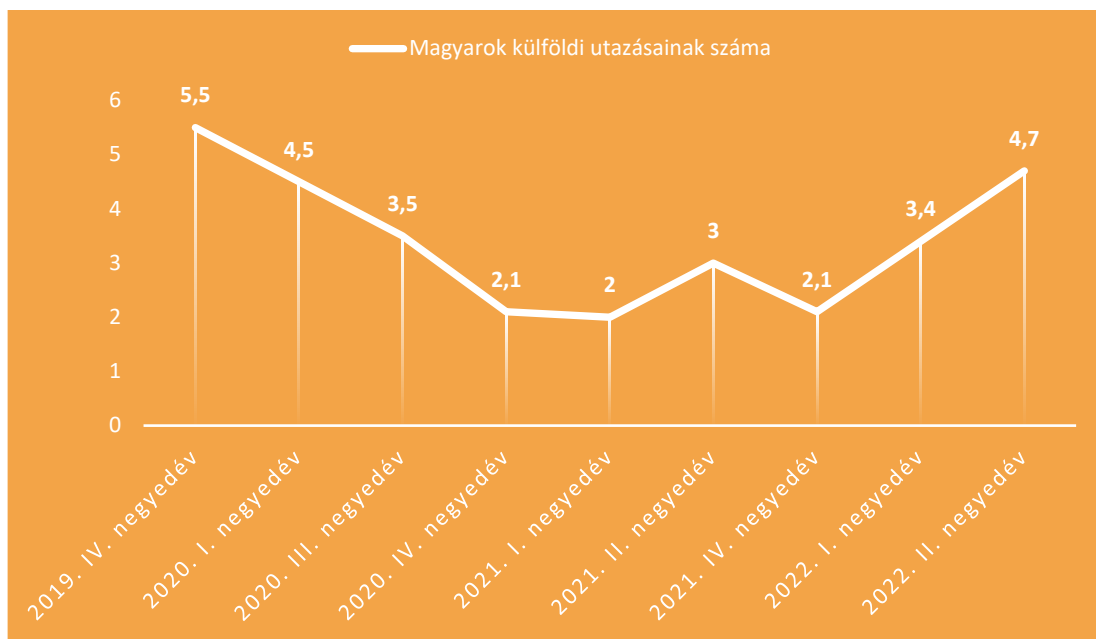
A 2021-es év I. negyedévében a külföldi utazásokra jellemző csökkenő tendencia továbbra is fennáll. A magyarok külföldre tett utazásai mindössze 2,0 millió alkalomra tehető. 55%-kal kevesebbszer, mint a járvány által már érintett, egy évvel korábbi időszakban.(KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL 2021)

2021. II. negyedévében már növekvő tendenciát mutat a külföldre tett utazási számok, ugyanis a magyar emberek 3,0 millió alkalommal utaztak külföldre, ami 1,0 millióval több az előző negyedévhez képest. Az utazások hossza is nőtt, hiszen a többnapos utazások átlagosan 7,9 napot töltöttek. A növekvő tendencia és az utazás hosszának növekedése betudható szerintem az erőteljes korlátozások enyhítésének. (KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL 2021)

2021. IV. negyedévében megint csökkent, az utazások száma visszaesett 2,1 millióra, ami betudható a korlátozások újbóli fennállásának az utazást megnehezítve. (KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL 2021)

A 2022-es év I. negyedévében jelentősen nőtt az előző évhez képest a külföldi utazások száma, az adatok alapján 3,4 millió alkalommal utaztak külföldre a magyarok, ez 70%-os emelkedést jelent a járvány súlytotta előző évhez képest. Azonban ez az adat még mindig 38%-kal kevesebb külföldi utazást jelent a 2019-es év I. negyedévéhez képest. (KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL 2022)

A 2022-es év II. félévében úgy tűnik, hogy kezd rendeződni a helyzet, ugyanis, a magyarok külföldi utazásai 4,7 millió volt ebben az időszakban. Ez 53%-kal jelent több külföldi utat, mint az előző év azonos időszaka, és mindössze 24%-kal kevesebb utazást jelent, mint a Covid járvány kitörése előtti azonos időszakban. (KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL 2022)

3. ábra: A magyarok külföldi utazásainak alakulásainak száma (KSH adatok alapján, saját szerkesztés, 2022)

A 3. ábrán jól kirajzolódik a külföldi utak számát tekintve az a csökkenő tendencia, amit akár mi is érzékelhettünk az üres reptereket nézve, az üres városokat szemlélve, amiket eddig élettől töltöttek meg a turisták a Covid megjelenésével a 2020-as évben. A járvány betörése Európába más szektorokban is óriási nyomot hagyott, de a turisztikai szektor gazdasági visszaesése mindenképp sokkoló volt számomra. A táblázatból kirajzolódik a folyamatosan csökkenő tendencia, ami 2021. II. negyedévében picit kiugrik. Ez valószínű nagy mértékben köszönhető annak, hogy a korlátozások nyárra egy kicsit enyhültek, könnyebb volt utazni, az emberek „kiéheztek” az utazásra, ami olyan sokáig szinte lehetetlen volt. A 2022-es év II. negyedévében rendeződni látszik az utazási helyzet, úgy tűnik, hogy az emberek utazási kedve és bizalma visszatért a korlátozások feloldása után. Így a kutatásomban is arra számítok, hogy a megkérdezett személyek nagy részben voltak nyaralni vagy külföldön vagy belföldön vagy akár azt is el tudom képzelni, hogy sokan mindkettő úticélt választva a mának élve nyaraltak, hiszen a jövő ebben a helyzetben még bizonytalan is lehet akár politikai, akár egészségügyi szempontokat tekintve.

3. Anyag és módszer

3.1 Problémafelvetés

A Covid-19 járvány számos nehézséget okozott a mindennapi ember számára, ahogyan az egész gazdaságban is mély nyomot hagyott, aminek a mai napig érezzük a hatását, következményét.

Gyakorlott utazóként már a 2020. februárban tett londoni utunk során a maszkban utazó helyiek és turisták látványa közben éreztük, hogy valami meg fog változni a világban és a turisztikai szektorban. Ekkor csak sejtelmünk volt, konkrét intézkedés és kötelezően betartandó szabályok, korlátozások még nem születtek. A sejtelmünk sajnos beigazolódott, hazaérkezésünk után megszülettek az első szabályozások, amik sajnos nem kedveztek az utazók számára. 2022-ben visszagondolva és remélve, hogy mindezt a nehéz időszakot magunk mögött hagytuk, született meg a kutatási témám, aminek fő célja, hogy felmérjem, miben és hogyan változott a lakosság utazási szokása, fogyasztói magatartása a Covid-19 árnyékában.

3.2 Kutatási célok, kutatási hipotézisek és a primer kérdései

Kérdőívem kérdéseit úgy alakítottam ki, hogy azok a kutatási céljaimmal és hipotéziseimmel összefüggésben álljanak. Ezeket az 5. táblázat segítségével szeretném bemutatni. A kutatáshoz online kérdőívet hoztam létre.

5. táblázat: A kutatási célok, kutatási hipotézisek és a kérdőív kérdései (saját szerkesztés)

Kutatási célok	Kutatási hipotézisek	Kérdőív kérdései
C1: Céлом, hogy megismerjem a mintában résztvevő megkérdezettek utazási szokásait általánosan.	H1: A mintában résztvevő megkérdezettek szeretnek utazni. H2: A megkérdezettek leginkább egyéni szervezésű utazásokat választanak.	• Ön szeret utazni? • Ön milyen formában szokott utazni?
C2: Céлом, hogy megismerjem a mintában résztvevő személyek pandémia előtti utazási szokásait, motivációit.	H3: A válaszadók külföldi és belföldi utakat is előnyben részesítettek a pandémia előtt. H4: Leggyakrabban utazási cél a szórakozás, nyaralás.	• Ön a pandémia előtt milyen úti célokat választott leggyakrabban? • Ön milyen céllal utazott leginkább a pandémia előtt? • Ön milyen gyakran utazott belföldön kikapcsolódás céljából a pandémia előtt?

		• Ön milyen gyakran utazott külföldön kikapcsolódás céljából a pandémia előtt? • Ön milyen hosszú utazásokon vett részt általában a pandémia előtt? • Az alábbi utazási módokat milyen gyakran részesítette előnyben a pandémia előtt? (1=soha 5=gyakran) ○ személyautó ○ lakóautó, lakókocsi ○ vonat ○ busz ○ repülőgép
C3: Célom, hogy megtudjam, milyen utazási szokásuk van a megkérdezett résztvevőknek a pandémia után.	H5: A zsúfolt, emberekkel teli utazási célok kerülése (pl. városlátogatás, múzeumok, piacok) H6: A korlátozások feloldásával a külföldi utak növekedése.	• Ön utazott idén? • Ön milyen gyakran utazott idén belföldön kikapcsolódás céljából? • Ön milyen gyakran utazott külföldön kikapcsolódás céljából idén? • Ön milyen céllal utazott idén? • Ön milyen hosszú utazáson vett részt idén? • Az alábbi utazási módokat milyen gyakran részesítette előnyben az idei utazásai során? (1=soha 5=gyakran) ○ személyautó ○ lakóautó, lakókocsi ○ vonat ○ busz ○ repülőgép
C4: Célom, hogy megtudjam, milyen mértékben és hogyan befolyásolta a megkérdezett résztvevők utazási szokásait a pandémia.	H7: Az egészségügyi kockázatokkal kapcsolatos tények fontosságának növekedése (pl. tisztaság, megbízható egészségügyi ellátás) és a bizonytalanabb helyzetre való tekintettel a lemondható szállás, utazási ktg-ek visszatérítésének lehetősége illetve a flexibilis jegyeknél is növekedés mutatkozik majd.	• Önt befolyásolta a pandémia az idei utazás eldöntésében? • Az ön utazási döntéseit mennyire befolyásolták a pandémia előtt az alábbi tényezők egy úticél kiválasztása előtt? ○ ár ○ tisztaság ○ megbízható egészségügyi ellátás ○ távolság ○ közbiztonság

	H8: Az érintésmentes utazási lehetőség fontosabb szerepet kap az idei utazások során.	• Az ön utazási döntéseit idén mennyire befolyásolták az alábbi tényezők egy úticél kiválasztása előtt (1= egyáltalán, 5=teljes mértékben) ○ ár ○ tisztaság ○ megbízható egészségügyi ellátás ○ távolság ○ közbiztonság ○ Covid korlátozások, előírások ○ Covid okozta kockázatok • Önnek mennyire voltak fontosak a felsoroltak a pandémia megjelenése előtt? ○ utasbiztosítás kötése ○ lemondható szállás ○ flexibilis jegy ○ utazási költségek visszatérítésének lehetősége ○ érintésmentes utazás (pl. bankkártyás fizetési lehetőség, digitális útlevél, integrált digitális személyazonosító rendszerek) ○ tömegközlekedési eszközök előnyben részesítése, annak ellenére is, ha zsúfolt • Önnek mennyire fontosak a lentebb felsoroltak a jelenlegi utazásai során ? ○ teljeskörű utasbiztosítás kötése ○ lemondható szállás ○ flexibilis jegy ○ utazási költségek visszatérítésének lehetősége ○ érintésmentes utazás (pl. bankkártyás fizetési lehetőség, digitális útlevél, integrált digitális személyazonosító rendszerek)
--	---	--

		○ tömegközlekedési eszközök előnyben részesítése, annak ellenére is, ha zsúfolt
C5: Célom, hogy megtudjam, hogy a demográfiai jellemzők alapján milyen különbségeket mutat a mintában résztvevő megkérdezettek utazási szokásai.	H8: Az 50 év feletti korosztály utazásainak csökkenése a járvány kockázatai miatt.	• Az ön neme? • Az ön életkora? • Mi az Ön legmagasabb iskolai végzettsége? • Mi az Ön legmagasabb iskolai végzettsége?

3.3 A kutatás módszere, eszközei, helye és ideje

Kutatásomhoz kvantitatív módszert választottam, amelynek segítségével a kutatásom legalapvetőbb kérdéseire kaptam válaszokat az online kérdőív által. Ehhez Google Űrlap segítségét vettem igénybe.

Kutatásomhoz használt online kérdőív felépítése során a bevezető, bemelegítő kérdések után kérdéseimmel a megkérdezettek általános utazási szokásait próbáltam felmérni a Covid előtt és után. Ezt követi egy szakasz, amelyben direkt kérdések által mérem fel, hogy mennyire befolyásolta a pandémia az idei megtett és betervezett utazásuk során a pandémia következtében létrejövő korlátozások, kockázatok. Mivel pozitív személynek tartom magam és igyekszem minden rosszban valami jót is meglátni, így a pandémiában is úgy gondolom, hogy született valami jó, amire a 21. század emberének a mindennapi életéhez könnyítést hozott, ez pedig az online térben történő fejlődés. Éppen ezért ebben a szakaszban intézek olyan kérdéseket is, amelyben pl. a digitális útlevél használatának fontosságára kérdezek rá illetve az érintésmentes fizetésre. Kíváncsi vagyok az eredményekre és arra, hogy másnak is fontos volt-e az utazása során ezeknek az eszközöknek a használata a pandémia megjelenésével.

A kérdőívemet a közösségi média több csoportjában is megosztottam illetve az ismerőseimet is kértem kitöltésre. Összesen 336 személy vett részt a mintában, a kérdőívet kb. 2 hétig tettem elérhetővé. Amint összegyűlt a mintában résztvevő populáció, lezártam a kérdőívet és elemezni kezdtem.

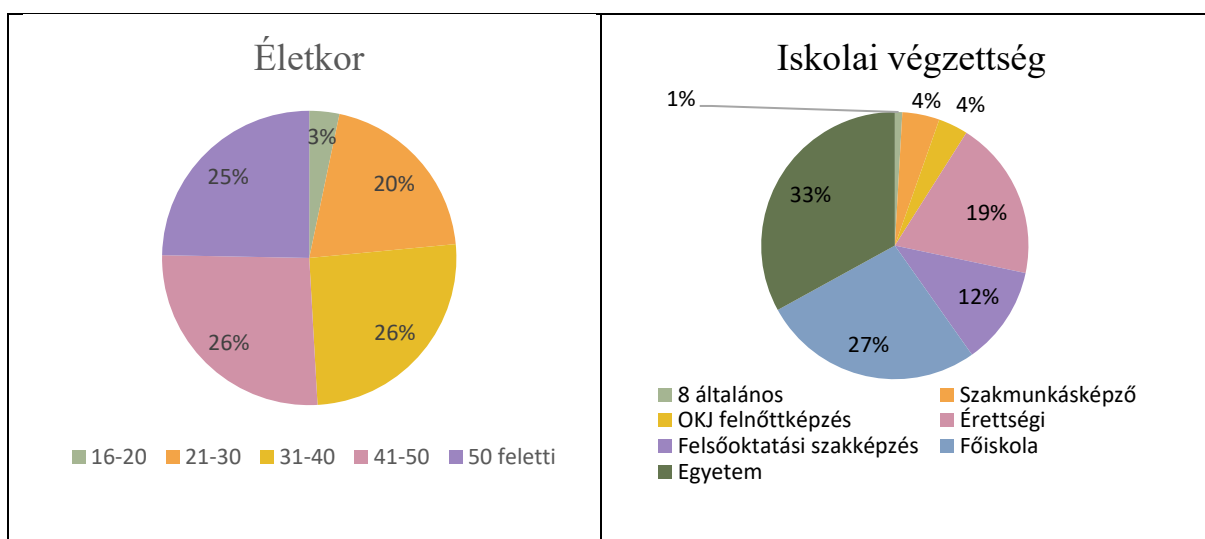
3.4 Adatfeldolgozás

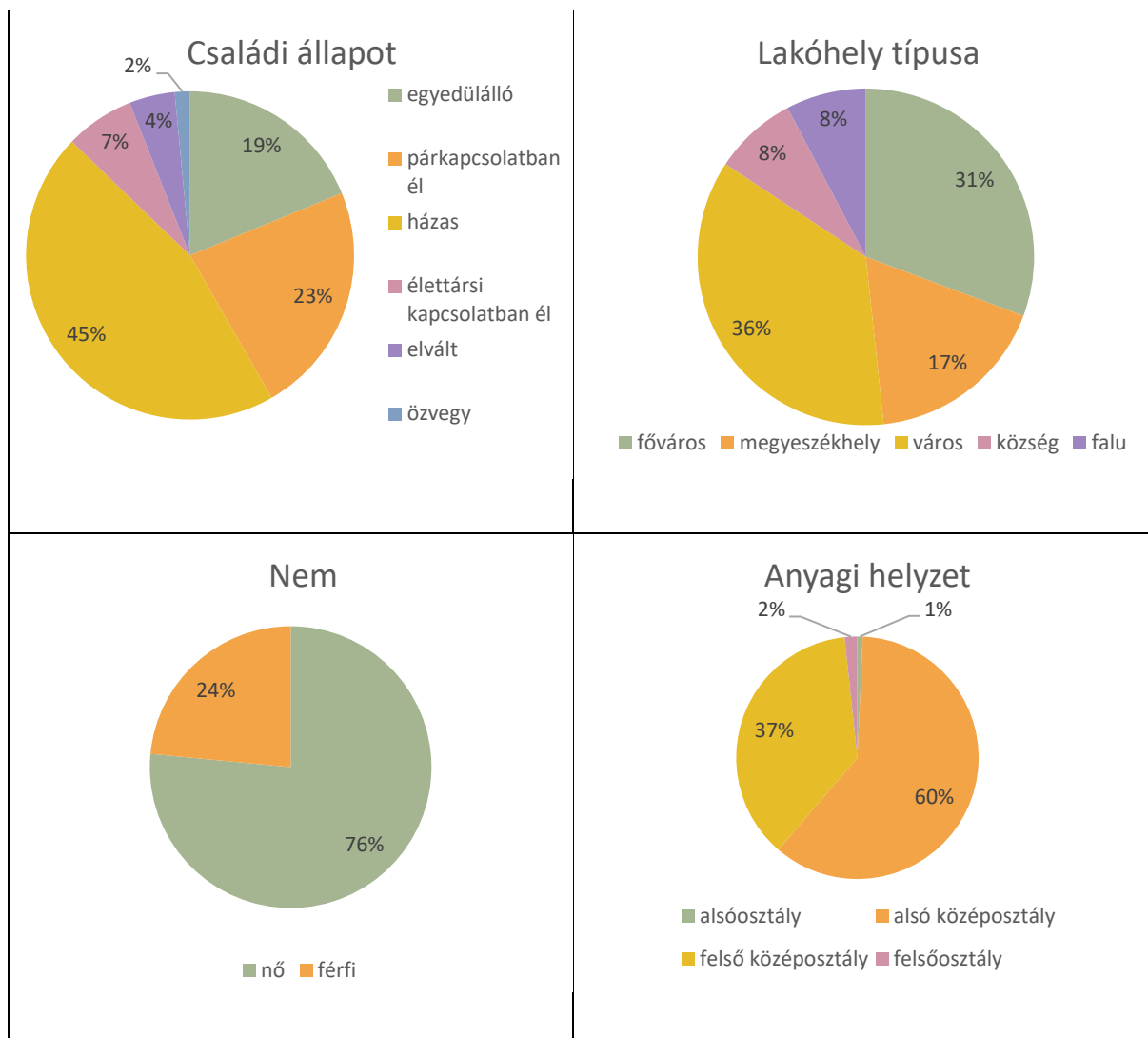
A dolgozatomhoz leíró statisztikai módszereket választottam az értékeléshez. A leíró statisztikai elemzés során az adathalmazból minden változót egyenként megvizsgálunk, egyváltozós elemzésnek is nevezik ezt az elemzési módot. A leíró statisztika célja a bemutatása egy változó jellemzőinek, de céljai között szerepel a nagyobb adatstruktúrába való elsődleges betekintés is. Ennek alapján a leíró statisztika egyfajta adattömörítés. A kutatás célcsoportjáról gyűjtött adatok rendszerezésére és leírására alkalmas módszer. [\(Internet 2\)](#) Úgy gondolom, hogy ez a módszer megfelelőnek bizonyul a primer kutatásom során összegyűjtött adatok elemzésére, értékelésére. Az SPSS rendszert használtam az adatok feldolgozására leginkább, ezen belül a kereszt-tábla elemzést és a leíró statisztika módszerét részesítettem előnyben. Ezek a módszerek segítségével különböző demográfiai adatok alapján vettem össze egy-egy kérdést és összesítettem, átlagot vontam egy-egy skálás kérdésre adott válaszokat. Ezen felül az eredmények feldolgozásához, kiértékeléséhez a Microsoft Excelt is hasznosítani tudtam, leginkább az arányok számításánál és a táblázatok szerkesztésében.

4. Eredmények és értékelésük

A kutatásomhoz készült felmérést online kérdőív segítségével végeztem és összesen 336 válasz érkezett, ezek mentén vizsgálom meg az utazási szokások változását és a megkérdezettek utazási döntéseinek befolyásoltságát a Covid-19 járvány árnyékában. A kérdőív összesen 25 kérdést tartalmazott, melyben általános utazási szokásokra, pandémia előtti és utáni szokásokra kérdeztem rá illetve demográfiai adatokat gyűjtöttem a megkérdezettekkel kapcsolatosan.

A demográfiai adatokhoz (4. ábra) a nemet, az életkort, a legmagasabb végzettséget, a családi állapotot, a lakóhelyet és az anyagi helyzetet mértem fel, az utóbbit tekintve, hogy személyesebb téma, nem tettem kötelezővé a válaszadásnál. Az életkor, az iskolai végzettség, a családi állapot és a lakóhely alapján viszonylag jól megoszlik a megkérdezett személyek populációja, a nem alapján azonban több női (76,5%) kitöltő volt, mint férfi (24%), az anyagi helyzetnél az alsó középosztályba (60%) sorolták magukat legtöbben, legkevesebben az alsóosztályba (1%) és felsőosztályba (2%) kategorizálták magukat. Az iskolai végzettséget tekintve legtöbben az egyetemet választották (33%), ezt követte a főiskola (27%), érettségi (19%) és felsőoktatási szakképzés (12%), legkevesebben a 8 általános (1%) lehetőséget választották. Családi állapot alapján legtöbben házasságban (44%) és párkapcsolatban élnek (22%), ezt követte az egyedülállók csoportja (18%), legkisebb csoport a családi állapotot tekintve az özvegyek (2%) csoportja. Lakóhely típusa kérdésemre legtöbb válasz a városra (36%) érkezett, ezt követte a főváros (31%) és megyeszékhely (17%), legkevesebb kitöltő falu (8%) és község (8%) csoportjába tartozott.

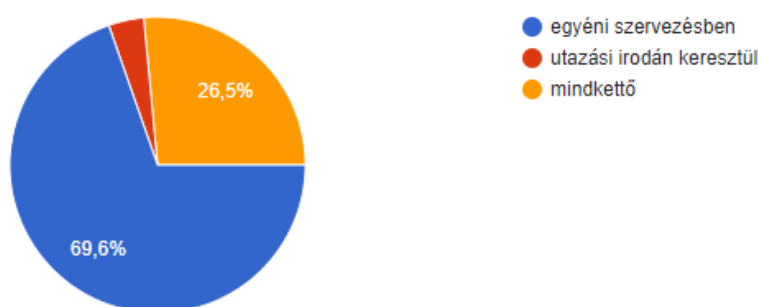

4. ábra: Demográfiai adatok (saját szerkesztés, 2022, N=336)

Általános utazási szokások alapján az rajzolódik ki az eredmények alapján, hogy a mintában résztvevő személyek szinte mind szeretnek utazni, mindössze 5 válaszadó volt, akik nemmel válaszoltak a kérdésekre. A kérdőív összeállítása során arra a döntésre jutottam, hogy azoknak a megkérdezetteknek a válaszaival is számolok, akik nem választ adnak a kérdésre, mivel lehetséges, hogy annak ellenére, hogy nem szeretnek utazni, mégis rákényszerülnek akár munka, akár hivatalos utak miatt. A válaszaik alapján elmondható, hogy legfőbb utazási motivációjuk hivatalos, üzleti útból eredt, de volt, aki szórakozás, pihenés miatt utazott. Ők leginkább kevesebb 2-3 napot töltöttek turisztikai célú utazással és leginkább belföldön utaztak pandémia előtt és után is. Ezekből az adatokból arra következtetek, hogy ők a nemleges válaszuk alapján magát az utazási folyamatot nem szeretik, mivel legtöbbször személyautóval utaznak, ami körülményes is lehet az utazások során.

Következő általános kérdésem az utazási formára irányult, kíváncsi voltam, hogy leginkább milyen formában utaznak: egyéni szervezésben, utazási iroda segítségét kérve vagy

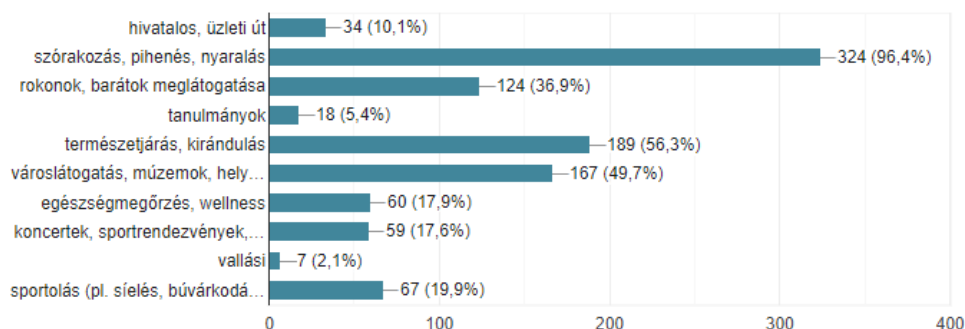
mindkettőt opciót használják. A kirajzolódó eredmény (5.ábra) nem okozott meglepetést számomra, hiszen az internet és a közösségi oldalak elterjedésével szinte minden kérdésre segítő választ kaphatunk utazással kapcsolatos Facebook csoportokban, ezzel megkönnyítve és megfizethető árúvá téve az egyéni szervezésű utazásokat. A mintában résztvevő személyek szinte háromnegyede csak egyéni szervezésű utazáson vesz részt általában, míg csupán 4%-uk válaszolta azt, hogy csak utazási irodán keresztül utazik. A többiek pedig mindkét utazási formát előnyben részesítik az utazásuk megszervezésénél.

5. ábra: Utazási formák (saját szerkesztés, 2022, N=336)

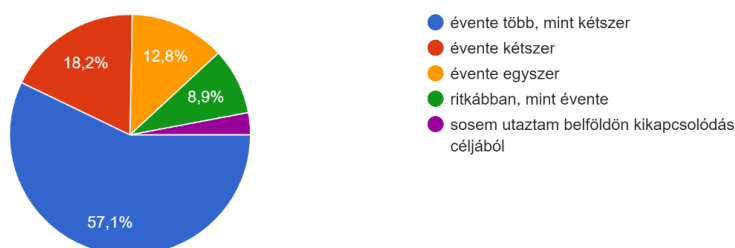
A pandémia előtti utazási szokások felmérésénél az utazási célokat mértem fel első körben, azt, hogy külföldön, belföldön vagy mindkét lehetőséggel éltek a megkérdezettek. A válaszok alátámasztják a szakirodalmakban is említett nagyfokú külföldi desztinációk elérhetőségét, hiszen több, mint fele a megkérdezetteknek külföldön és belföldön is töltött időt kirándulásaik során, illetve érdekes eredményt mutat az is, hogy kicsivel több mint egyharmada a megkérdezetteknek csak külföldön kapcsolódott ki a pandémia előtt. Csupán 14,6%-uk válaszolta azt, hogy csak belföldi úti célokat választott.

Az utazási motiváció a pandémia előtt nagy mértékben (96,4%-ban) a szórakozás, pihenés, nyaralás dőlt el, ez azt jelenti, hogy 324 ember a 336-ból utazott kikapcsolódás miatt, ezt a 6. ábrán mutatom be. Második legjelentősebb utazási motiváció volt a természetjárás, kirándulás, ezt követte a városlátogatások, múzeumok, helyi piacok felkeresése, ahol nagyobb turista tömeggel is találkozhattak a mintában résztvevő egyedek. A rokonok, barátok meglátogatása a megkérdezettek egyharmadának volt jelentős utazási motiváció. Az egészségmegőrzés, wellness, koncertek, sportrendezvények, kiállítások megtekintése és a sportolás szinte azonos mértékben volt jelen a mintában szereplő személyek utazásaiban. A vallási cél volt a legkevésbé jelentős az általam felsorolt lehetőségek közül, ezzel a céllal csupán 2,1%-uk utazott.

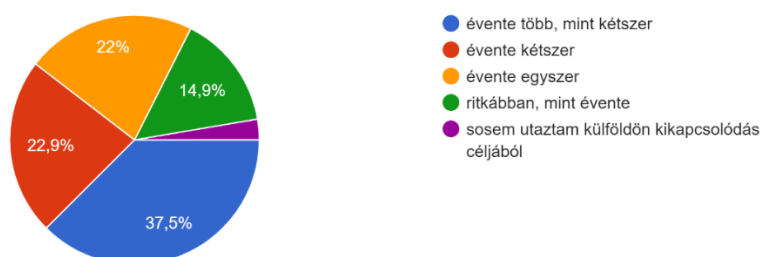

6. ábra: Utazási célok a pandémia előtt (saját szerkesztés, 2022, N=336)

Az utazási gyakoriság belföldön (7. ábra) és külföldön (8. ábra) nem megegyező tendenciát mutatott. Az eredmények alapján belföldön 57%-uk gyakrabban utazott turisztikai céllal, míg külföldön ez az arány 37,5%-ra tehető. Évente kétszeri gyakorisággal szinte azonos arányban utaztak külföldön és belföldön. Évente egyszeri utazás a külföldi utak oldalára dőlt el, 22%-uk, míg a belföldön évente egyszeri utazók csak 12,8%. Azok, akik sosem utaztak külföldön és belföldön turisztikai céllal szinte azonos mértékben voltak jelen a mintában.

7. ábra: Idei belföldi utak gyakoriságai (saját szerkesztés, 2022, N=336)

8. ábra: Idei külföldi utak gyakorisága (saját szerkesztés, 2022, N=336)

Ezen eredmények alapján levonható az a következtetés, hogy a kérdőívem kitöltői között igencsak népszerű volt járvány elterjedése előtt is a belföldi utak gyakorisága. Azonban ha összességében nézzük, akkor a külföldi utak is gyakorinak mondhatóak (8. ábra), hiszen több, mint háromnegyede a megkérdezetteknek legalább évente egyszer utazott külföldön.

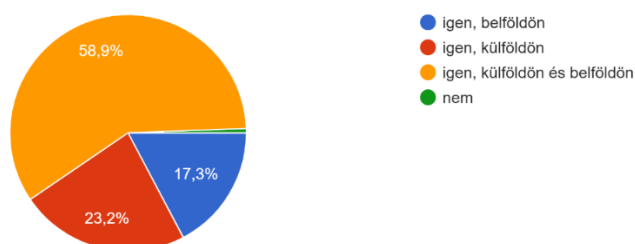
Az utazások hosszúságát érintő kérdésekre 2 választ is adhattak, amennyiben többször utaztak egy évben, az eredmények alapján leginkább a hosszabb kirándulások voltak elterjedtek (41%), de a 2-3 napos rövidebb utazások is viszonylag gyakorinak mondhatóak a válaszok alapján (31,5%), ahogyan a 4-5 naposak is (33%). Az 1 napos utazások voltak a legkevésbé elterjedtek, itt a válaszadók csak 4%-a választotta ezt az opciót.

Az utazási módok alapján megállapítható, hogy a leggyakoribb jármű, amit utazásra használtak a személyautó, ezt követte a repülőgép, a legkevésbé elterjedt a lakóautó volt. A buszt és vonatot is hasonló gyakorisággal választották a kitöltők, viszonylag kevésbé gyakran választották.

A pandémia utáni utazási szokások eredményeit a pandémia előtti utazási szokásokkal összefüggésben értékelem, hiszen ez adja a témáját a dolgozatomnak.

A kérdőívem ezen szakaszán arra kértem a kitöltőket, hogy ne csak az idén már megtett utazásukat vegyék figyelembe a válaszadáskor, hanem a már betervezett utakat is kalkulálják a válaszaikba, ezzel próbáltam minél szélesebb körben lefedni az idei utakat, megváltozott szokásokra rákérdezni.

Arra a kérdésre, hogy utaztak-e idén szinte kétharmaduk választotta azt a lehetőséget, hogy külföldön és belföldön is utazott, 23%-uk csak külföldön, 17%-uk csak belföldön és csupán 0,6%-a a válaszadóknak válaszolt nemmel. Ezt az eredmény igazolja azt a feltevés, miszerint a korlátozások feloldása után, az újra elnyert szabadságérzés megerősítette az utazni vágyókat abban, hogy útra keljenek, 9. ábrán szemléltetem ezt.

9. ábra: Idei utazások (saját szerkesztés, 2022, N=336)

A fogyasztói magatartás változásának vizsgálatára első körben egy 1-5 közötti skálán értékelhető kérdést tettem fel arra vonatkozóan, hogy mennyire befolyásolta a mintában résztvevő szereplőket a felsoroltak a pandémia előtt és után. Az 1-es értékelés az egyáltalán nem befolyásolta őket választ jelentette és az 5 pedig a teljes mértékben befolyásolta az utazásuk során választ kódolta. A felsorolásban igyekeztem olyan tényeket beválasztani, amik a szakirodalmi kutatások alapján eltérést mutattak a Covid hatására, de voltak olyan tények is, amik általánosak, járványtól függetlenek. Így rákérdeztem az árra, a tisztaságra, a

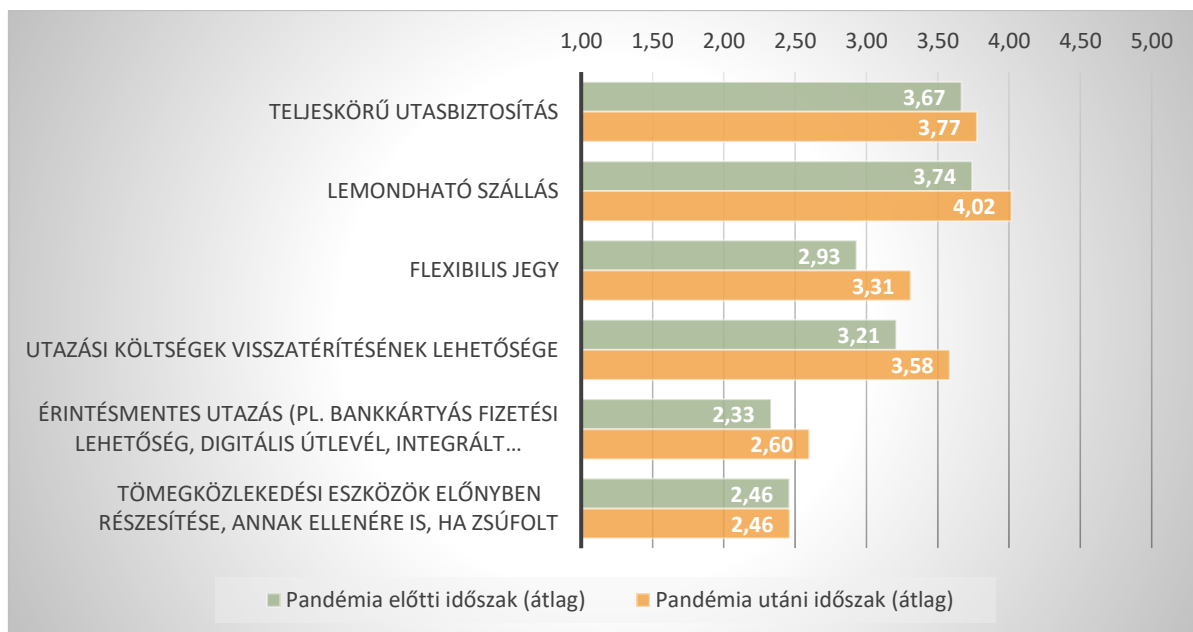
megbízható egészségügyre, a desztináció távolságára és a közbiztonságra, a pandémia megjelenése utáni időszakban pedig ezeket kiegészítettem a Covid korlátozásokkal, előírásokkal, és a Covid okozta kockázatokkal.

6. táblázat: Vizsgált tényezők az időszakokban (saját szerkesztés, 2022, N=336)

Vizsgált tényezők	Pandémia előtti időszak (átlag)	Pandémia utáni időszak (átlag)	Változás a két időszak között
ár	3,99	3,99	0%
tisztaság	3,91	3,93	+0,5%
megbízható egészségügyi ellátás	3,21	3,49	+8,5%
távolság	2,88	2,99	+3,8
közbiztonság	3,65	3,60	-1,4%
Covid korlátozások, előírások	-	3,18	-
Covid okozta kockázatok	-	2,56	-

A 6. táblázat eredményei azt mutatják, hogy leginkább az ár és a tisztaság befolyásolta az utazási döntésekben a megkérdezetteket, a legkevésbé a távolság volt döntő tényező, ami összefüggésben van azzal, hogy az elterjedt repülőutakkal nagyon messzi desztinációk is elérhető váltak az utazók számára, ahogyan az olvasott szakirodalmak összefoglalták. A legnagyobb növekedés a pandémia utáni időszakban a megbízható egészségügyi ellátásban jelent meg, ami előre jelzi, hogy Covid okozta egészségügyi válságot. A Covid okozta korlátozások viszonylag semleges hatottak a megkérdezetteknek, a kockázatok még kevésbé határozták meg az idej utazásokat.

A vizsgált utazási szolgáltatásokat illetően olyan lehetséges szolgáltatásokat választottam be a kérdőívembe, melyek véleményem szerint valamilyen szinten változhattak a Covid-19 járvány megjelenésével és az általa keletkező korlátozások, utazásban felmerülő akadályok szempontjából relevánsak lehetnek.

10. ábra: Vizsgált szolgáltatások fontosságainak változása a járvány előtti és utáni időszakra vonatkozóan (saját szerkesztés, 2022, N=336)

A felmérés egy 1-5 közötti skálán történt, ahol az 1 az egyáltalán nem fontos, az 5 pedig a teljes mértékben fontosat jelenti a válaszadások során. A 10. ábra eredményei alapján a leginkább fontosnak mondható szolgáltatás a lemondható szállás volt, ami a pandémia hatására méginkább fontossá vált az utazók számára. Fontosnak mondható a megkérdezettek körében a teljeskörű utasbiztosítás, a flexibilis jegy lehetőségének vásárlása és az utazási költség visszatérítésének lehetősége is. Legkevesbé fontos volt a tömegközlekedés használhatósága, és az érintésmentes utazási lehetőség. Összességében elmondható, hogy minden általam felsorolt szolgáltatási lehetőség fontosságának mértéke nőtt a mintában szereplő résztvevők utazásai során kivéve a tömegközlekedés, ami ugyanolyan mértékben volt fontos a járvány előtt és után is. A fontossági növekedést százalékosan a 7. táblázatban foglaltam össze:

7. táblázat: Szolgáltatások a vizsgált időszakokban (saját szerkesztés, 2022, N=336)

Vizsgált szolgáltatások	Pandémia előtti időszak (átlag)	Pandémia utáni időszak (átlag)	Változás a két időszak között
teljeskörű utasbiztosítás	3,67	3,77	+2,9 %
lemondható szállás	3,74	4,02	+7,4 %
flexibilis jegy	2,93	3,31	+12,9 %
utazási költségek visszatérítésének lehetősége	3,21	3,58	+11,7 %
érintésmentes utazás (pl. bankkártyás fizetési lehetőség, digitális útlevél, integrált digitális személyazonosító rendszerek)	2,33	2,60	+11,5 %
tömegközlekedési eszközök előnyben részesítése, annak ellenére is, ha zsúfolt	2,46	2,46	0%

Ennek alapján elmondható, hogy a legnagyobb fontossági növekedés a flexibilis jegyeknél történt a pandémia utáni időszakot tekintve (12,9%), az utazási költségek és az érintésmentes utazás lehetősége hasonló arányban növekedett a pandémia előtti és utáni időszakot nézve. A tömegközlekedési eszközök előnyben részesítése ugyanannyira volt fontos mindkét időszakban a megkérdezettek számára.

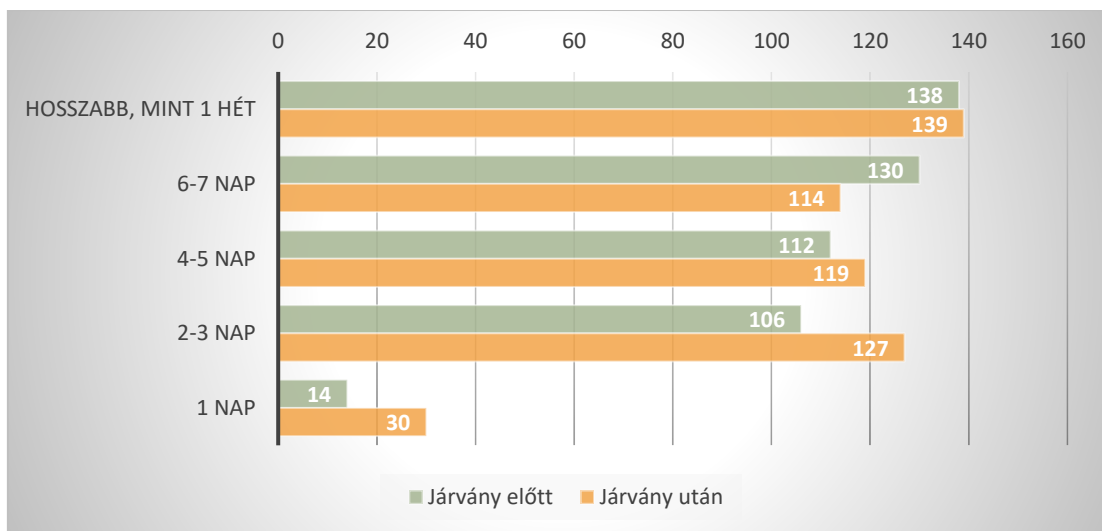
Az utazási célok, motivációk változása értékelésénél minden célnál, motivációnál visszaesés mutatkozik a pandémia utáni időszakot tekintve, kivéve az üzleti útnál, bár itt is csak minimálisnak mondható a növekedés. Az eredményeket a 8. táblázatban foglaltam össze, melyben az utolsó oszlop a százalékos visszaesést jelzi a járvány előtti időszakhoz képest.

8. táblázat: Utazási célok változásai (saját szerkesztés, 2022, N=336)

Utazási cél	Pandémia előtti időszak	Pandémia utáni időszak	Százalékos változás
hivatalos, üzleti út	34	35	+2,9
szórakozás, pihenés, nyaralás	324	312	- 3,7 %
rokonok, barátok meglátogatása	124	108	-19,9%
tanulmányok	18	14	-22,2%
természetjárás, kirándulás	189	144	-23,8%
városlátogatás, múzeumok, helyi piacok meglátogatása	167	146	-12,5%
egészségmegőrzés, wellness	60	48	-20%

koncertek, sportrendezvények, kiállítás megtekintése	59	46	-22%
vallási cél	7	1	-85,7%
sportolás (pl. síelés, búvárkodás, hegymászás)	67	57	-14,9%

A primer kutatásom eredményei alapján nem igazolódik be a szakirodalomban (TÖRŐCSIK 2020) előre jelzett trendek változása, több ponton. A városlátogatások csökkenése és ezzel együtt a természetjárás, gyógy- és wellness turizmus növekedése a social distancing betartása végett nem rajzolódik ki a kutatásom alapján, hiszen a természetjárásnál 24%-os csökkenés mutatkozik a járvány előtti időszakhoz képest, a wellness és egészségmegőrzésnél 20%-os csökkenés, míg a városlátogatásnál, múzeumok, helyi piacok meglátogatása, egyszerűen a zsúfoltabb, emberekkel teli úti céloknál bár csökkenés mutatkozik (12,5%), mégis kisebb mértékű a visszaesés, mint a többi felsorolt utazási célnál. Az utak hosszának megválaszolásánál két lehetőséget is választhattak a kérdezők abban az esetben, ha többször is utaztak. Ezt a válaszadási lehetőséget azért választottam, mert úgy gondolom, hogy így kapok pontosabb, részletesebb képet a felmérni kívánt eredményről, melyeket a 11. ábrán szemléltettem.

11. ábra: Az utazások hosszának alakulása (saját szerkesztés, 2022, N=336)

Az 1 hétnél hosszabb kirándulásokban nem mutatkozik jelentő változás, a 1 hetes utak a járvány előtti időszakban azonban gyakoribbak voltak. A rövidebb utak (4-5, 2-3, 1 napos) növekedés mutatkozik a járvány utáni időszakot tekintve. Legnagyobb növekedés a járvány utáni időszakot tekintve az 1 napos utazások során tudható be, hiszen itt 114%-os növekedés mutatkozott a járvány előtti időszakhoz képest. Ezt követte a 2-3 napos utazások, itt szinte

20%-os növekedés mutatkozik. A 6-7 napos kirándulásoknál 12%-os csökkenés jelentkezett a primer kutatásom alapján. Tehát összességében elmondható, hogy az utak hosszának növekedése következett be a járvány utáni időszakban a primer kutatásom eredményei alapján.

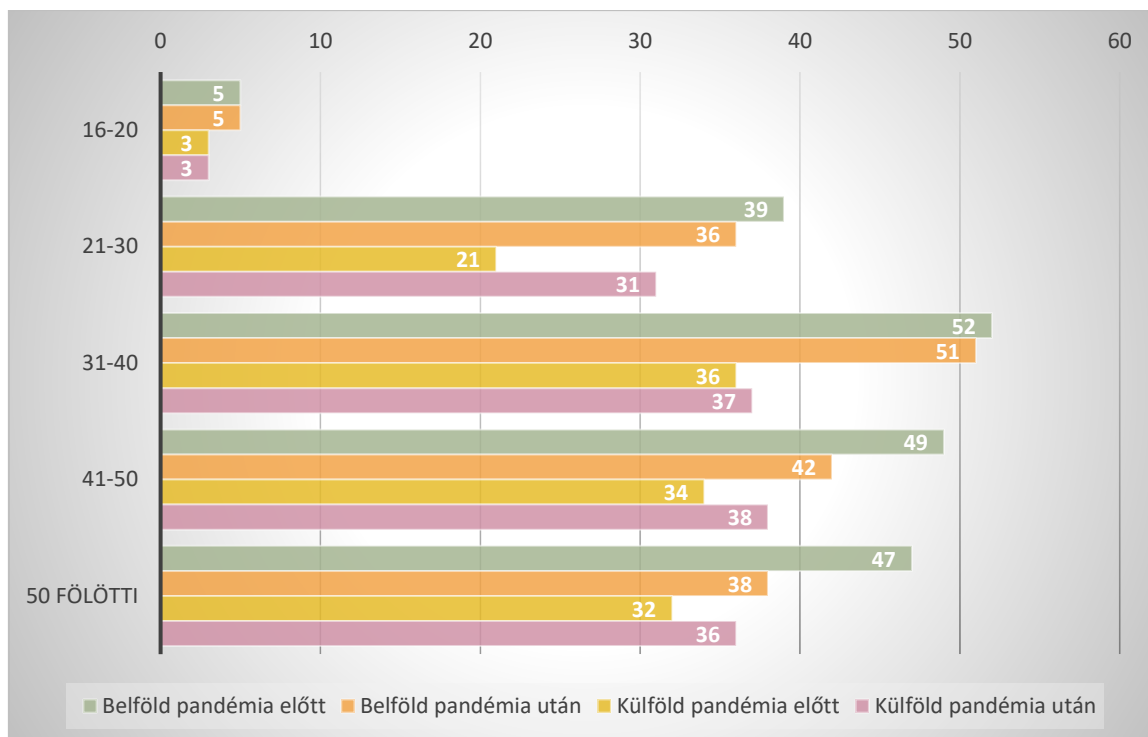
A primer kutatásom legdirektebb kérdésére, vagyis arra, hogy befolyásolta-e a kérdezőt a pandémia az idei utazás eldöntésében a válaszadók szinte háromnegyede (72,9%) nemmel válaszolt, míg csak 27,1%-uk válaszolt igennel. A korcsoportok alapján kereszttábla statisztikai módszert használva összevettem a válaszokat és a 9. táblázatban foglalt eredményeket kaptam:

9. táblázat: *Életkor és pandémia miatti befolyásoltság (saját szerkesztés, 2022, N=336)*

Életkor	Válaszok (fő)		Százalékos arány	
	igen	nem	igen	nem
16-20	2	9	18%	82%
21-30	21	47	31%	69%
31-40	22	64	26%	74%
41-50	24	64	27%	73%
50 fölötti	22	61	27%	73%

Úgy gondolom, hogy érdekesek az eredmények, hiszen újból nem rajzolódik ki az előjelzett trendváltozás (TÖRŐCSIK 2020), miszerint az idősebb korosztályt érzékenyebben érintette a pandémia és így az utazási szokásuk és a befolyásoltságuk is erősebb az utazás eldöntésekor. Ennek ellenére a primer kutatásom alapján nem mutatkozik ez a változás, az eltérés a fiatalok és idősebb korosztályok válasza között nagyon minimális (82%/73%).

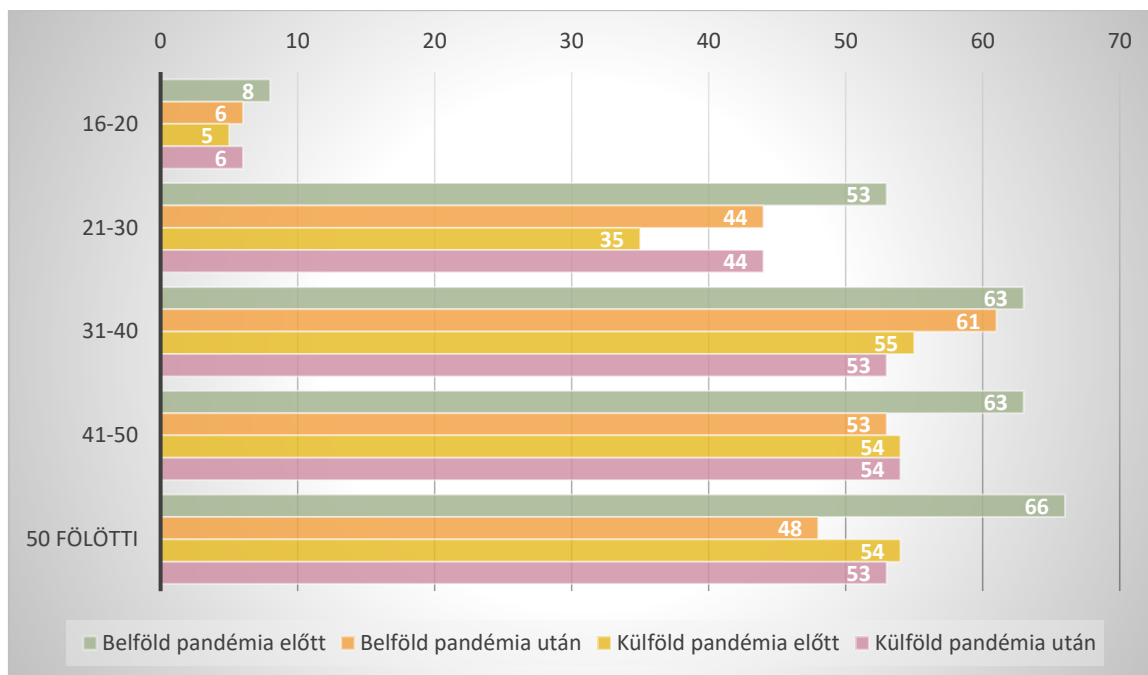
A korosztály szerinti csoportosítás alapján összevettem a belföldi és külföldi utazásokat több, mint kétszeri gyakoriságot illetően mindkét időszakot tekintve.

12. ábra: Korcsoportok szerint a több, mint kétszeri gyakoriságú utak (saját szerkesztés, 2022, N=336)

A 12. ábrán foglalt eredmények alapján jól kirajzolódik az, hogy a pandémia utáni gyakoribb belföldi utazások visszaestek, viszont a legkevésbé a 31-40 korosztálynál volt tapasztalható a csökkenés. A több mint kétszeri külföldi utak gyarapodtak pandémia után, ez a tendencia minden korosztálynál tapasztalható kivéve a 16-20 éveseket, akiknél a megegyeznek az adatok. Ezen adatok alapján beigazolódni látszik a gyakoribb külföldi utak a korlátozások feloldása után, viszont az eredmények meglepőek, hiszen minden korosztálynál tapasztalható ez a tendencia.

A gyakori utak összegzése alapján a több mint kétszeri és évi kétszeri utakat összesítettem és összevetettem a korcsoportok alapján. Ennek alapján minden korcsoportnál megállapítható a belföldi utak pandémia utáni csökkenése. A külföldi utaknál már változatosabb az eredmény, ugyanis a 21-30-as korcsoportnál növekedés mutatkozik a pandémia után, a 31-40 korcsoportnál minimális visszaesést mutat a diagram, ahogyan az 50 év fölötti korosztálynál is. A 41-50 korcsoportnál nem mutatkozik változás. Úgy gondolom, hogy ezek a változások minimálisak.

13. ábra: Gyakori utak összegzése: a több, mint kétszeri utak és kétszeri utak gyakoriságú utak összegzése (saját szerkesztés, 2022, N=336)

A 13. ábra alapján a legtöbben a több, mint kétszeri gyakoriságú utakat jelölték meg gyakorisági mércén. A belföldi utak pandémia előtt 57%-uk a válaszadóknak, pandémia után ugyancsak belföldi utaknál több, mint kétszeri gyakoriságú utat választották a megkérdezettek 51%-uk. A külföldi utaknál ugyanezen szempontok alapján a pandémia előtt 38%-uk, pandémia után 43%-os arányban választották a több, mint kétszeri gyakoriságú utakat. Ennek alapján úgy gondolom, hogy a mérvadó eredményeket ha a gyakori utakat nézzük, a legnagyobb arányban választott kategória adja, ami a több, mint kétszeri gyakoriságú utakat jelenti.

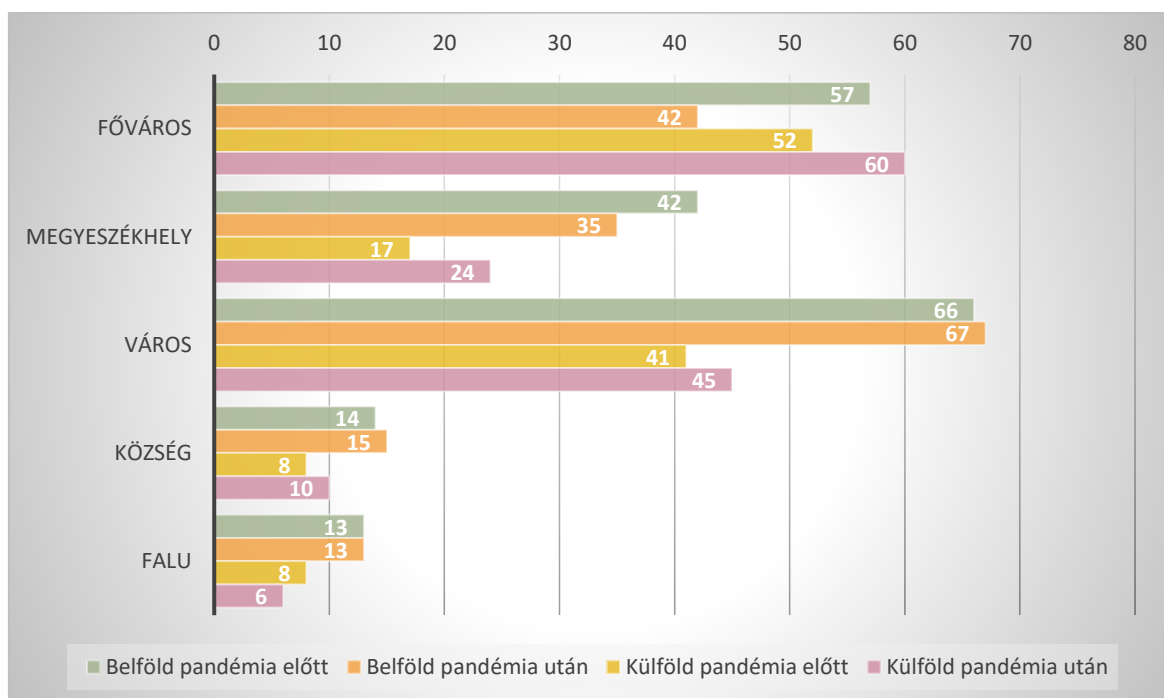
A családi állapot alapján összevetve az idei utazásokat a 10. táblázatba foglaltam össze az eredményeket.

10. táblázat: Családi állapot és idei utazások (saját szerkesztés, 2022, N=336)

		igen, belföldön	igen, külföldön	igen, külföldön és belföldön	nem
	egyedülálló	22%	27%	51%	0%
	párkapcsolatban él	14%	17%	68%	1%
	házas	15%	24%	61%	1%
	élettársi kapcsolatban él	30%	22%	48%	0%
	elvált	20%	27%	53%	0%
	özvegy	0%	60%	40%	0%
Összesen		17%	23%	59%	1%

A megkérdezettek 59%-a utazott idén külföldön és belföldön, és csupán 1%-uk nem utazott idén sem külföldön sem belföldön. A családi állapotot illetően a párkapcsolatban élők utaztak legnagyobb arányban külföldön és belföldön (68%), de az egyedülállók is 51%-os arányban választották külföldöt és belföldöt egyaránt. Akik csak külföldön utaztak legnagyobb arányban, azok az özvegy családi állapotú résztvevők, bár ez az adat lehet annak is betudható, hogy viszonylag kevés ebben a kategóriában lévő személy volt a mintában (5 fő). A legnagyobb arányú csak belföldön utazók élettársi kapcsolatban álló személyek (30%).

A több mint kétszeri gyakoriságú utakat belföldön és külföldön a két időszakon figyelve összevetettem a lakóhely típusok alapján, melyeket a 14. ábrán foglaltam össze.

14. ábra: Lakóhely és több, mint kétszeri gyakoriságú utak (saját szerkesztés)

A fővárosban lakó mintában résztvevő személyek belföldi több mint kétszeri utazásaik csökkentek a pandémia után, míg a külföldi több mint kétszeri útjuk száma nőtt. Ugyanez a tendencia mutatkozik a megyeszékhelyen élők csoportjára. A városban élők ugyanerre kérdésre adott válaszaik alapján a belföldi és külföldi útjuk száma is nőtt. A községben és a falun élő személyek jóval kisebb számban választották a több mint kétszeri utazást, hasonló tendencia mutatkozik, mint a városban élőknel, viszont a falun élő válaszadók több mint kétszeri külföldi útjuk csökkent a pandémia után.

Az anyagi helyzetre utaló kérdésem nem tettem kötelezővé, mivel úgy gondolom, hogy viszonylag kényes témának számít, ennek ellenére 297 válasz érkezett, így érékelhetőnek bizonyulnak ezek az adatok is.

11. táblázat: Társadalmi csoport és idej utazások (saját szerkesztés, 2022, N=297)

		igen, belföldön	igen, külföldön	igen, külföldön és belföldön	nem	Összesen
	alsóosztály	0	1	1	0	2
	alsó középosztály	36	42	101	1	180
	felső középosztály	16	24	69	1	110
	felsőosztály	0	1	4	0	5
Összesen		52	68	175	2	297

A válaszok alapján a 11. táblázatba foglaltak alapján legtöbb utazó, akik külföldön és belföldön is utaztak idén alsó középosztályba sorolta magát (101 fő), ez 56%-ot jelent a csoport válaszai alapján. Ugyanez az anyagi helyzetű csoport 42 fője (23%) utazott csak külföldön és 36 fő (20%) csak belföldön. Ez alapján beigazolódik a szakirodalomban is olvasott tény, miszerint az átlagos anyagi helyzetű embernek is elérhetőek a külföldi utazások is az olcsó repülőjegyeknek köszönhetően. A felső középosztályba kategorizált megkérdezettek 69-en külföldön és belföldön, 24-en külföldön és 16-an belföldön utaztak. Akik felsőosztályba sorolták magukat (5 fő) szintén legtöbben külföldön és belföldön is utaztak, 1 személy csak külföldön tett turisztikai célú látogatást idén.

5. Következtetések és javaslatok

A kutatásom következtetéseit a 12. táblázattal foglalom össze, melybe a kutatási célokkal, hipotézisekkel és azoknak az ellenőrzésének szintetizálásával szeretném összefoglalni.

12. táblázat: Kutatási célok, kutatási hipotézisek és hipotézisellenőrzés (saját szerkesztés, 2022)

Kutatási célok	Kutatási hipotézisek	Hipotézisellenőrzés
C1: Célom, hogy megismerjem a mintában résztvevő megkérdezettek utazási szokásait általánosan.	H1: A mintában résztvevő megkérdezettek szeretnek utazni. H2: A megkérdezettek leginkább egyéni szervezésű utazásokat választanak.	megerősítést nyert megerősítést nyert
C2: Célom, hogy megismerjem a mintában résztvevő személyek pandémia előtti utazási szokásait, motivációit.	H3: A válaszadók külföldi és belföldi utakat is előnyben részesítettek a pandémia előtt. H4: Leggyakrabban utazási cél a szórakozás, nyaralás.	megerősítést nyert megerősítést nyert
C3: Célom, hogy megtudjam, milyen utazási szokásuk van a megkérdezett résztvevőknek a pandémia után.	H5: A zsúfolt, emberekkel teli utazási célok kerülése (pl. városlátogatás, múzeumok, piacok) H6: A korlátozások feloldásával a külföldi utak növekedése.	megerősítést nyert, de minimális a csökkenés megerősítést nyert
C4: Célom, hogy megtudjam, milyen mértékben és hogyan befolyásolta a megkérdezett résztvevők utazási szokásait a pandémia.	H7: Az egészségügyi kockázatokkal kapcsolatos tények fontosságának növekedése (pl. tisztaság, megbízható egészségügyi ellátás) és a bizonytalanabb helyzetre való tekintettel a lemondható szállás, utazási ktg-ek visszatérítésének lehetősége illetve a flexibilis jegyeknél is növekedés mutatkozik majd. H8: Az értintésmentes utazási lehetőség fontosabb szerepet kap az idej utazások során.	megerősítést nyert megerősítést nyert
C5: Célom, hogy megtudjam, hogy a demográfiai jellemzők alapján milyen különbségeket mutat a mintában résztvevő megkérdezettek utazási szokásai.	H8: Az 50 év feletti korosztály utazásainak csökkenése a járvány kockázatai miatt.	a kutatás cáfolta

Az általános kérdéseket tekintve az első hipotézisem beigazolódott, hiszen nagy fölényben volt az a csoport, akik szeretnek utazni, mindössze 5 válaszadó volt, aki nem szeret utazni. A külföldi utak növekedése hipotézisem szintén megerősítést nyert. Ahogyan a szakirodalmi kutatás alapján a KSH adatok alapján mutatkozott a külföldi utak növekedése az előző évhez képest, amikor a korlátozások megnehezítették a külföldi utak lehetőségét, úgy a primer kutatásomban is kirajzolódik ez a tendencia. Ezt az eredményt kiegészítettem azzal az eredménnyel, miszerint a több mint kétszeri gyakoriságú külföldi utak minden korcsoportnál növekedést mutatott a járvány előtti időszakokkal összevetve, a 16-20 éves korcsoport esetében ugyanazt az eredményt mutatták.

A gyakori utazások során összesítettem a két leggyakoribb lehetőséget, amit megadtam válaszádnál, vagyis az évi több mint kétszeri és a kétszeri utazások válaszait, ebben az esetben minimális csökkenést mutatkozott a külföldi utakat tekintve 31-40 és az 50 év fölötti korosztálynál, azonban tekintettel arra, hogy milyen minimális a csökkenés és hogy jóval több arányban választották a több mint kétszeri utak gyakoriságának opcióját, így azt a következtetést vonom le, hogy a külföldi utak növekedtek a pandémia utáni időszakban. Ezt az eredményt mutatja az az összevetés is, ahol a lakóhelyek szerinti vettem össze a több mint kétszeri gyakoriságú utakat, ahol a fővárosban, megyeszékhelyen, városokban élő személyek külföldi utazásainak száma növekedett, egyedül a faluban élő mintában résztvevő személyeknél tapasztalható egy minimális csökkenés.

A pandémiai előtti kérdések alapján megállapítható, hogy mindkét desztinációt gyakran részesítették előnyben a megkérdezettek, ez összefüggésben van a szakirodalmakban olvasott gyakori utazásokkal, nagyfokú légi közlekedéssel és a hazai turizmus adataival is.

Leggyakoribb motiváció a szórakozás, nyaralásként bizonyult úgy a pandémia előtti időszakban, mint az utániban is, amit a szakirodalmak is jeleztek. Ezt követte a gyakorisági sorrendben a természetjárás, majd a városlátogatások, múzeumok, helyi piacok meglátogatása következett a primer kutatás eredményei alapján.

A zsúfolt helyek, városlátogatások csökkenése beigazolódott, de a csökkenés szinte minden úti cél esetében megjelent és a csökkenés nagyon minimálisnak mondható a többi úti motiváció csökkenéséhez képest.

A korlátozások, Covid okozta kockázatok csökkenésével a külföldi utazások aránya nőtt szinte minden korcsoport válaszai alapján, ahogyan a szakirodalmakban is olvasni lehetett a 2022-es év I. és II. negyedében mutatkozó külföldi utak növekedését. Bár akkora

növekedés nem mutatkozik a saját kutatásomban, mint amekkoráról a KSH adatok szólnak, a növekedés mégis megállapítható.

Az egészségügyi kockázatokkal kapcsolatos tények fontosságának növekedése (pl. tisztaság, megbízható egészségügyi ellátás) és a bizonytalanabb helyzetre való tekintettel a lemondható szállás, utazási költségek visszatérítésének lehetősége illetve a flexibilis jegyeknél is növekedés mutatkozik. Számszerint a legnagyobb növekedést a flexibilis jegyeknél mutatkozik (+12,9%), ezt követi az utazási költségek visszatérítésének lehetősége (+11,7%), majd az érintésmentes technológiák felerősödése (+11,5%), bár az utóbbi növekedett, mégsem bizonyult átlagosan nagyon fontosnak a megkérdezettek körében. Az utazás árát tekintve fontosnak bizonyult a résztvevőknek, de nem mutatkozik különbség a két időszakot tekintve.

Ahol azonban mutatkozik eltérés a két időszakot tekintve, az a megbízható egészségügyi ellátás fontossága, itt 8,5%-os növekedés mutatkozott. Fontosnak bizonyult még a tisztaság is mindkét időszakot tekintve és a közbiztonság is. Ugyanezen kérdéskörben inkább fontosnak tudták be a Covid korlátozások, előírásokat is az utazók, azonban a járvány okozta kockázatok már kevésbé bizonyultak fontosnak a résztvevők körében.

Az idősebb korosztályt érintő hipotézisemet megcáfolta a primer kutatásom, ugyanis a válaszaik alapján kevésbé befolyásolta őket a járvány az idei utazásuk során, a kimutatások alapján több külföldi utazásuk volt idén mint az járvány előtti időszakban. Ráadásul nemcsak az előző időszakhoz képest volt több külföldi út, hanem a járvány utáni belföldi utazásaikkal összehasonlítva is fölényben vannak a külföldi utazásaik.

A kutatásom során csak leginkább az egészségügyi válság mentén közelítettem meg az utazási szokások változásait, azonban a téma még rengetek kutatási lehetőséget rejt magában. Akár gazdasági válság szempontjából is érdekes kutatás születhet a témában. Az idei nyár során a légi forgalomban fennálló munkaerőhiány miatti káosz miatt az utazók körében kialakult bizonytalanság mentén is meg lehet vizsgálni a témát, valószínű, hogy ebben a témában is érdekes és meglepő kutatási eredmények születhetnek. A téma további szempontok alapján is vizsgálható, pl. politikai, háborús, környezeti-természeti szempontok alapján.

A problémafelvetésben említett járvány okozta nehézség hatásai kirajzolódnak a primer kutatásom eredményei alapján, hiszen a megkérdezetteknek fontosabb lett idén a flexibilis jegyek lehetősége és van olyan, akit befolyásolt még mindig a Covid-19 járvány az utazása eldöntésében, szervezésében. Volt olyan résztvevő is, akinek fontos volt az idei utazása

során a járvány okozta esetleges kockázatok. Azonban az utazások számait, hosszait tekintve a járvány utáni időszakban úgy tűnik, hogy már nem okoz nehézséget a járvány, sőt egyfajta pozitív hozadékát is tapasztalhattam az eredmények alapján minden korosztályt tekintve, hiszen sok utazás volt idén belföldön és külföldön is és az utazások hosszát tekintve sem volt negatív hatás az idei utazásokat tekintve.

6. Összefoglalás

A szakdolgozatom és a hozzá végzett primer kutatásom során több célt is megfogalmaztam, melyeket igyekeztem a kérdőív kérdései alapján felderíteni. Ilyen célom volt a mintában résztvevő személyek általános utazási szokásait, magatartásait megismerni, ezekhez általános kérdéseket fűztem illetve demográfiai adatokat is gyűjtöttem róluk (kor, nem, családi állapot, anyagi helyzet, iskolázottság). Fontosnak tartottam, hogy az általános utazási szokások mellett megismerjem a pandémia előtti utazási szokásait is pl. milyen gyakran, milyen hosszan tartó utazásokon vettek részt, hogyan utaztak, mennyire voltak fontosak bizonyos szempontok az utazásaik során. Ezzel párhuzamosan ugyanezeket a kérdéseket feltettem a járvány utáni időszakra vonatkozóan, így párhuzamba tudtam állítani a két időszakot ugyanazok szempontok alapján. Ezen felül konkrét kérdéseket is megvizsgáltam arra vonatkozóan, hogy mekkora befolyással volt a résztvevőkre a pandémia.

Primer kutatásom eredményei alapján megállapítható, hogy a megkérdezettek gyakran utaztak a pandémia előtt külföldön és belföldön egyaránt. Az is elmondható, hogy ez az utazási hajlandóság a pandémia után is fentáll, hiszen a megkérdezettek szinte 60%-a utazott külföldön és belföldön egyaránt az idei évben, ráadásul a leggyakoribb utazások hossza több, mint 1 hét volt.

Ami meglepő volt számomra az az, hogy milyen nagy számban terveztek külföldre is utazást a járvány után, hiszen a járvány alatt hozott korlátozások, nehézkes utazási lehetőségek és a járványügyi intézkedések elbizonytalaníthatták volna a külföldi utak mellett voksolókat.

A kutatásom alapján azt is elmondhatom, hogy sokan döntöttek az utazás mellett és viszonylag kis aránynak mondhatóak azoknak a résztvevőknek a csoportja, akiket befolyásolt az idei utazásuk során a pandémia.

Azt is megállapíthatjuk, hogy az előzetes kutatások beigazolódni látszanak a saját kutatásomban is, hiszen az utazási gyakorisági tendencia, ami 2012 óta igencsak felfele ívelt, az én adataim alapján is kirajzolódik, hiszen elenyészően kevesen voltak azok, akik sosem utaztak külföldön vagy belföldön kikapcsolódás, szórakozás céljából.

Számomra ez a kutatás és kielemezése igencsak nagy erőfeszítésbe és fejtörésbe került, hogy hogyan is kéne elindulni, milyen szempontokat válasszak a kutatásomba.

A leggyakoribb utazási célok között mindkét időszakot tekintve a szórakozás, pihenés, nyaralás, a városlátogatás, múzeumok felkeresése, a piacok meglátogatása és a természetjárás szerepelt. Azonban az előre jelzett eredmények alapján nem igazolódott be a

primer kutatásom alapján a járvány utáni városlátogatások csökkenése, zsúfolt helyek elkerülés, ahogyan a természetjárás eseteinek számának növekedése sem mutatható ki.

A fontossági sorrendet tekintve a megkérdezetteknek fontosnak bizonyult mindkét időszakot tekintve a lemondható szállás lehetősége, a teljeskörű utasbiztosításnak lehetősége illetve az utazási költségek visszafizetési lehetősége, ezekben növekedés is mutatkozik a járvány utáni időszakot tekintve. Továbbá fontosnak bizonyult az utazás során az ár, a tisztaság és a megbízható egészségügyi ellátás is. A Covid okozta kockázatokat kevésbé találták fontosnak a mintában résztvevő személyek, ahogyan a távolságot sem gondolták igazán fontosnak.

7. Irodalomjegyzék

1. KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL (2022) *Nemzetközi utazások, 2022. I. negyedév*, in: Statisztikai tükör. Elérhető: https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/nku/20221/nemzetkozi_utazasok_2022_1.pdf (utoljára letöltve 2022. 11. 01.)
2. KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL (2022): *Nemzetközi utazások, 2022. II. negyedév*. Elérhető: <https://www.ksh.hu/s/kiadvanyok/nemzetkozi-utazasok-2022-ii-negyedev/nemzetkozi-utazasok-2022-ii-negyedev.pdf> (utoljára letöltve 2022. 11. 01.)
3. CSAPÓ J és LŐRINCZ K (2020) *A turizmus gazdaságban betöltött szerepe és irányai Magyarországon a covid-19 előtt és után*. Elérhető: https://geometodika.hu/wp-content/uploads/GM_2020_03_CSJLK-1.pdf (utoljára letöltve 2022. 11. 01.)
4. CSAPÓ, J. és TÖRŐCSIK, M. (2019): *Turizmus és biztonság: a magyar lakosság utazási szokásaihoz köthető, biztonsággal kapcsolatos attitűdök reprezentatív vizsgálata*. in: Turizmus Bulletin. 19 (3) pp. 13–20, Elérhető: https://turizmus.com/html/data/cikk/116/6295/cikk_1166295/Csapo_Janos_Toerocsik_Maria.pdf (utoljára letöltve 2022. 11. 01.)
5. FELKAI P. (2021): *Hogyan utazzunk a COVID járvány után?*, in: Turizmus Bulletin 21(1). pp 44-49 Elérhető: <https://mtu.gov.hu/documents/prod/TB-2021-01.pdf> (utoljára letöltve 2022. 11. 01.)
6. HOSCHEK M, NÉMETH N., MÉSZÁROS K. (2020) in: *Gazdaság & Társadalom*. Elérhető: http://publicatio.uni-sopron.hu/2463/1/gt_2020_3-4_04_Hoschek_Nemeth_Meszáros_jav.pdf (utoljára letöltve 2022. 11. 01.)
7. KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL (2019): *Nemzetközi utazások, 2018. IV. negyedév*, in: Statisztikai tükör Elérhető: <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/gyor/nku/nku1812.pdf> (utoljára letöltve 2022. 11. 01.)
8. KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL (2019): *Nemzetközi utazások, 2018. IV. negyedév*, in: Statisztikai tükör. Elérhető: <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/gyor/nku/nku1812.pdf> (utoljára letöltve 2022. 11. 01.)

9. KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL (2019): *Nemzetközi utazások, 2018. IV. negyedév*, in: Statisztikai tükör. Elérhető: <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/gyor/nku/nku1812.pdf> (utoljára letöltve 2022. 11. 01.)
10. KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL, *Nemzetközi utazások 2019. IV. negyedév*. Elérhető: <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/nku/20194/index.html> (utoljára letöltve 2022. 11. 01.)
11. KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL, *Nemzetközi utazások 2020. I. negyedév*. Elérhető: <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/nku/20201/index.html> (utoljára letöltve 2022. 11. 01.)
12. KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL, *Nemzetközi utazások 2020. III. negyedév*, Elérhető: <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/nku/20203/index.html> (utoljára letöltve 2022. 11. 01.)
13. KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL, *Nemzetközi utazások 2021. I. negyedév*, Elérhető: <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/nku/20211/index.html> (utoljára letöltve 2022. 11. 01.)
14. KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL, *Nemzetközi utazások 2021. IV. negyedév*. Elérhető: <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/nku/20204/index.html#szmottevenkeve sebbalkalommalutaztunkklfldre>, (utoljára letöltve 2022. 11. 01.)
15. MISKOLCI M., BAUER B., DÉRI A., KOVÁCS T. (2021) *Mobilitási szokások változásai a Covid19-világjárvány idején* in: TURIZMUS BULLETIN XXI. évfolyam 3.szám, pp. 24. Elérhető: <https://journals.lib.uni-corvinus.hu/index.php/turizmusbulletin/article/view/829/332> (utoljára letöltve 2022. 11. 01.)
16. RAFFAY Z. (2020): *A COVID-19 járvány hatása a turisták fogyasztói magatartásának változására. Járványidőszak alatti szekunder kutatások*, Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar, Pécs. Elérhető: https://ktk.pte.hu/sites/ktk.pte.hu/files/images/008_A%20COVID-19%20jarvany%20hatasa%20a%20turistak%20fogyasztoi%20magatartasanak%20valtozasara.pdf (utoljára letöltve 2022. 11. 01.)

17. TÖRŐCSIK M. és CSAPÓ J. (2018): *Fogyasztói trendek hatása a turizmusra* in: Generációk a turizmusban. I. Nemzetközi Turizmusmarketing Konferencia, Tanulmánykötet. Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar, Pécs. pp. 8–22., Elérhető: https://ktk.pte.hu/sites/ktk.pte.hu/files/uploads/ntk/turizmusmarketing_tanulmanykotet_2018.pdf (utoljára letöltve 2022. 11. 01.)
18. TÖRŐCSIK M. et. al. (2020) *Fogyasztásváltozás a Covid-19 járvány első hullámában – szekunder kutatás eredmények*, Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar Marketing és Turizmus Intézet, Pécs. Elérhető: https://ktk.pte.hu/sites/ktk.pte.hu/files/images/COVID-19_Fogyaszt%C3%A1sv%C3%A1ltoz%C3%A1s_Szekunder%20tanulm%C3%A1ny_2020.pdf (utoljára letöltve 2022. 11. 01.)
19. BEHRINGER ZS., TEVELY T., BUDAVÁRI B., HINEK M. (2021) *Utazás a pandémia árnyékában – avagy hogyan változtak magyar lakosság utazási szokásai, illetve fogyasztói döntései a világjárvány idején* in: Turisztikai és Vidékfejlesztési Tanulmányok, VI. (IV.) pp. 101-114. Elérhető: <https://www.turisztikaitanulmanyok.hu/wp-content/uploads/2021/12/TVT-VIefv-4szam.pdf> (utoljára letöltve 2022. 11. 01.)
20. VÉGI SZ., CSAPÓ J., TÖRŐCSIK M. (2020): *Az új koronavírus (COVID-19) megjelenésének hatása a magyar lakosság turisztikai fogyasztói szokásaira - egy online felmérés elsődleges eredményei*. Egyesület a Marketing Oktatásért és Kutatásért EMOK és Járványidőszak alatti szekunder kutatások Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar, Pécs. Elérhető: https://ktk.pte.hu/sites/ktk.pte.hu/files/images/002_V%C3%A9gi%20et%20al_EMOK2020_tanulm%C3%A1ny.pdf (utoljára letöltve 2022. 11. 01.)

Internetes oldalak:

1. Internet 1, *A magyarok több mint kétharmada belföldi nyaralást tervez* (2020) Elérhető: <https://uzletem.hu/biztositas/a-magyarok-tobb-mint-ketharmada-belfoldi-nyaralast-tervez> (utoljára letöltve 2022. 11. 01.)
2. Internet 2 SPSS weboldal. Elérhető: <https://spssabc.hu/leiro-statisztika/> (utoljára letöltve 2022. 11. 01.)

3. IFC International Finance Corporation (2020) *The Impact of Covid-19 on Airports An Analysis*. Elérhető: https://www.ifc.org/wps/wcm/connect/26d83b55-4f7d-47b1-bcf3-01eb996df35a/IFC-Covid19-Airport-FINAL_web3.pdf?MOD=AJPERES&CVID=n8lgpkG (utoljára letöltve 2022. 11. 01.)
4. UNWTO (2020): UNWTO World Tourism Barometer, December 2020. 18(7). Elérhető: <https://www.e-unwto.org/doi/abs/10.18111/wtobarometereng.2020.18.1.7> (utoljára letöltve 2022. 11. 01.)

8. Táblázatok és ábrák jegyzéke

1. táblázat: A Budapest Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér menetrendszerinti utasforgalmának változásai 2018 és 2022 között (KSH adatai alapján, saját szerkesztés, 2022).....	8
2. táblázat: Belföldi és külföldi vendéjszakák alakulása 2019 és 2021 között (KSH adatok, saját szerkesztés, 2022).....	9
3. táblázat: Trendek változásainak előre jelzése (TÖRŐCSIK 2020)	11
4. táblázat: A kiadások alakulása főbb motivációk szerint (KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL 2019).....	12
5. táblázat: A kutatási célok, kutatási hipotézisek és a kérdőív kérdései (saját szerkesztés)	16
6. táblázat: Vizsgált tényezők az időszakokban (saját szerkesztés, 2022, N=336)	26
7. táblázat: Szolgáltatások a vizsgált időszakokban (saját szerkesztés, 2022, N=336)	28
8. táblázat: Utazási célok változásai (saját szerkesztés, 2022, N=336)	28
9. táblázat: Életkor és pandémia miatti befolyásoltság (saját szerkesztés, 2022, N=336)...	30
10. táblázat: Családi állapot és idej utazások (saját szerkesztés, 2022, N=336)	32
11. táblázat: Társadalmi csoport és idej utazások (saját szerkesztés, 2022, N=297).....	34
12. táblázat: Kutatási célok, kutatási hipotézisek és hipotézisellenőrzés (saját szerkesztés, 2022).....	35
1. ábra: Hazai kereskedelmi szálláshelyek forgalma 2001-2021 (KSH adatok alapján, saját szerkesztés, 2022).....	9
2. ábra: Külföldi és belföldi vendégéjszakák Magyarországon 2019-2021 (KSH adatok, saját szerkesztés, 2022).....	10
3. ábra: A magyarok külföldi utazásainak alakulásainak száma (KSH adatok alapján, saját szerkesztés, 2022).....	15
4. ábra: Demográfiai adatok (saját szerkesztés, 2022, N=336)	22
5. ábra: Utazási formák (saját szerkesztés, 2022, N=336).....	23
6. ábra: Utazási célok a pandémia előtt (saját szerkesztés, 2022, N=336)	24
7. ábra: Idei belföldi utak gyakoriságai (saját szerkesztés, 2022, N=336)	24
8. ábra: Idei külföldi utak gyakorisága (saját szerkesztés, 2022, N=336)	24
9. ábra: Idei utazások (saját szerkesztés, 2022, N=336)	25
10. ábra: Vizsgált szolgáltatások fontosságainak változása a járvány előtti és utáni időszakra vonatkozóan (saját szerkesztés, 2022, N=336).....	27
11. ábra: Az utazások hosszának alakulása (saját szerkesztés, 2022, N=336)	29
12. ábra: Korcsoportok szerint a több, mint kétszeri gyakoriságú utak (saját szerkesztés, 2022, N=336).....	31
13. ábra: Gyakori utak összegzése: a több, mint kétszeri utak és kétszeri utak gyakoriságú utak összegzése (saját szerkesztés, 2022, N=336).....	32
14. ábra: Lakóhely és több, mint kétszeri gyakoriságú utak (saját szerkesztés).....	33

9. Nyilatkozatok

NYILATKOZAT

a szakdolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: ISZLAI ERIKA
A Hallgató Neptun kódja: NGX6WK
A dolgozat címe: Vtazdsi hajlandóság és szokások változása a Covid-19 árnyé-
kában
A megjelenés éve: 2022
A konzulens tanszék neve: Agrárlogisztika, Kereskedelem és Marketing Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott szakdolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, s az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a Záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkor szellemi tulajdonkezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe.

Kelt: Gyöngyös, 2022 év november hó 2 nap

Iszai Erika
Hallgató aláírása

KONZULTÁCIÓS NYILATKOZAT

A Iszlai Erika (hallgató Neptun azonosítója: N9X6WK) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfólió¹ áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő védeésre javaslom / nem javaslom².

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem³

Kelt: Gyöngyös, 2022. 10. 28.

Belső konzulens

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő aláhúzendő.

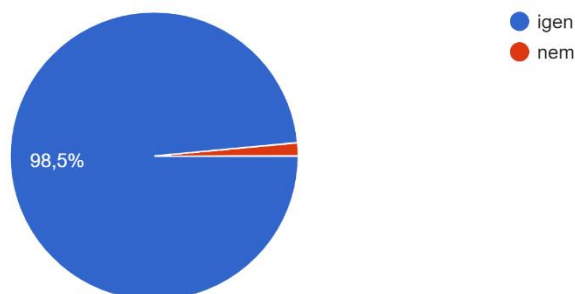
³ A megfelelő aláhúzendő.

10. Mellékletek

A primer kutatás kérdőívének eredményei

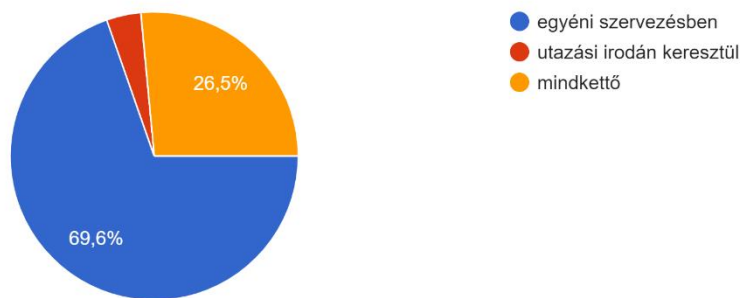
Ön szeret utazni?

336 válasz

Ön milyen formában szokott utazni általában?

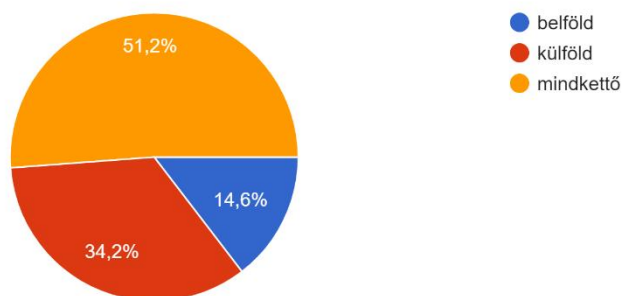
336 válasz

Pandémia előtti utazási szokások

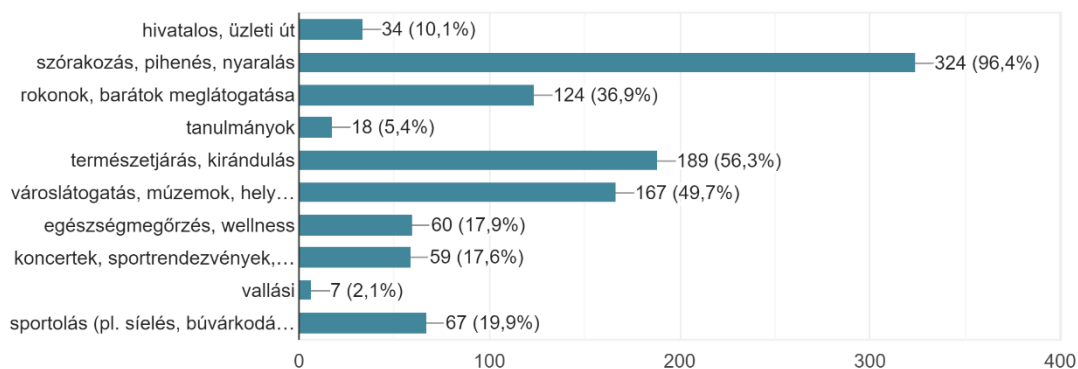
Ön a pandémia előtt milyen úti célokat választott legtöbbször?

336 válasz

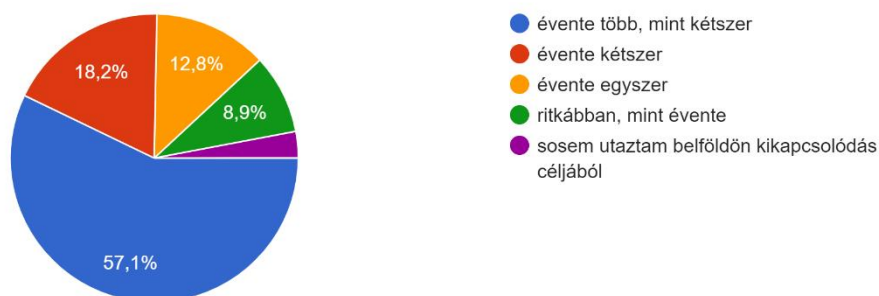
Ön milyen céllal utazott leginkább a pandémia előtt? (több választ is meg lehet jelölni)

336 válasz

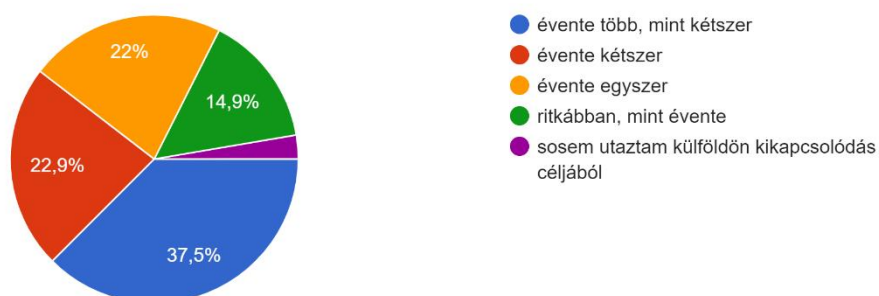
Ön milyen gyakran utazott belföldön kikapcsolódás céljából a pandémia előtt?

336 válasz

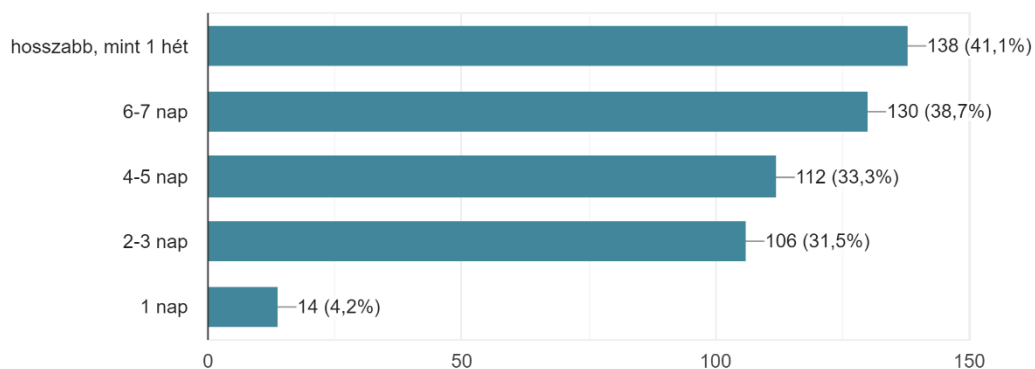
Ön milyen gyakran utazott külföldön kikapcsolódás céljából a pandémia előtt?

336 válasz

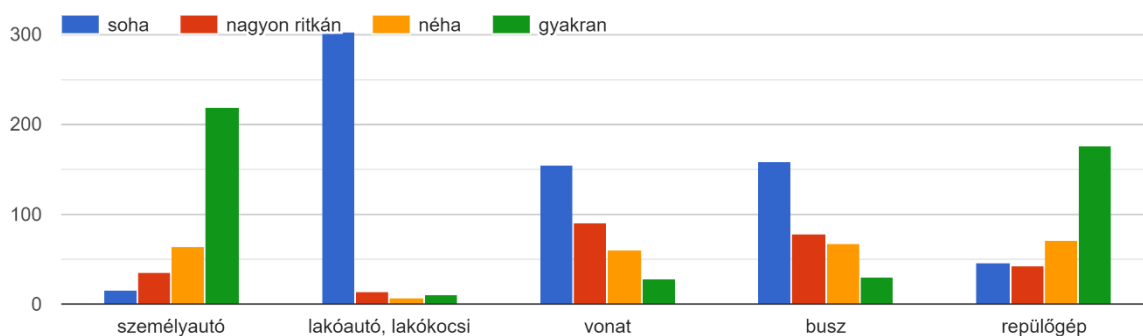

Ön milyen hosszú utazásokon vett részt általában a pandémia előtt? Amennyiben évente többször is utazott, kérem maximum 2 lehetőséget válasszon!

336 válasz

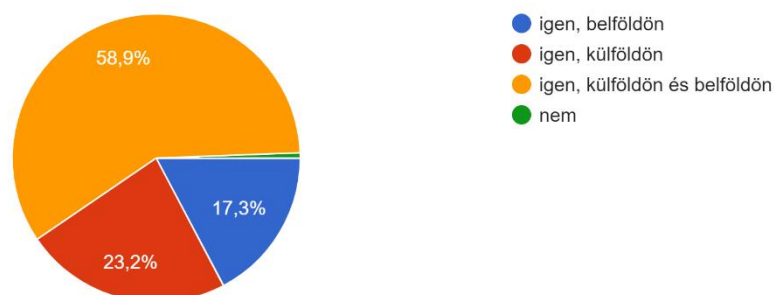
Az alábbi utazási módokat milyen gyakran részesítette előnyben a pandémia előtt?

Pandémia utáni utazási szokások

Ön utazott idén?

336 válasz

Ön milyen gyakran utazott idén belföldön kikapcsolódás céljából?

336 válasz

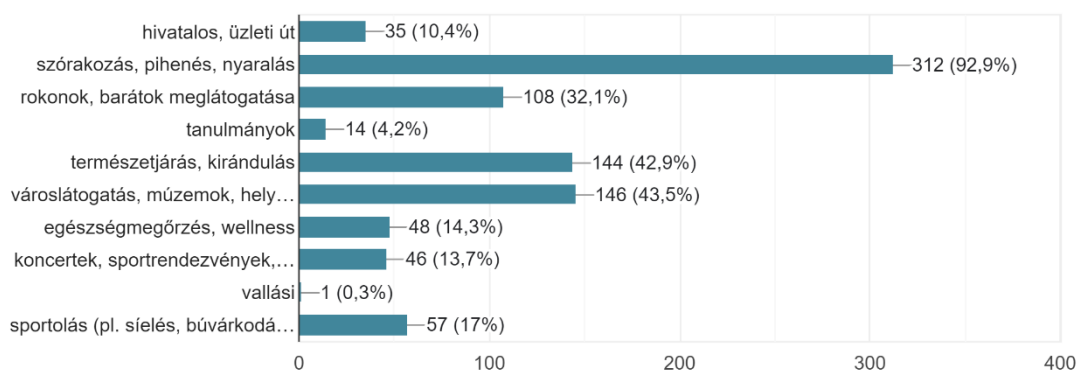
Ön milyen gyakran utazott idén külföldön kikapcsolódás céljából?

336 válasz

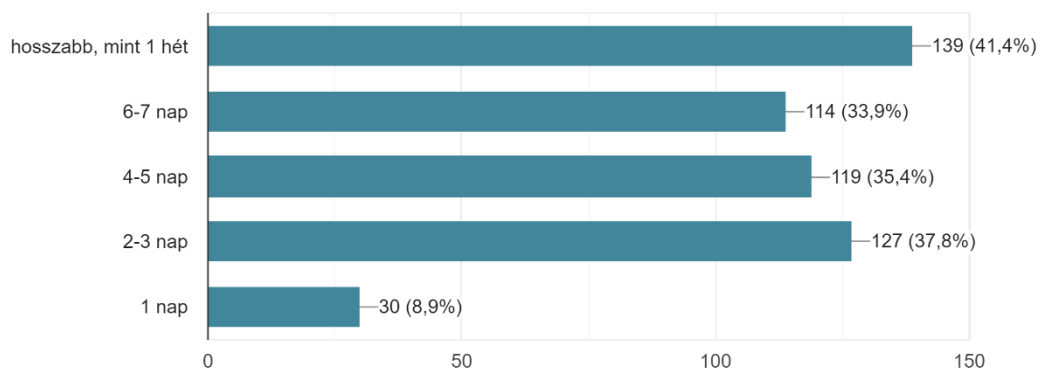
Ön milyen céllal utazott idén? (több választ is meg lehet jelölni)

336 válasz

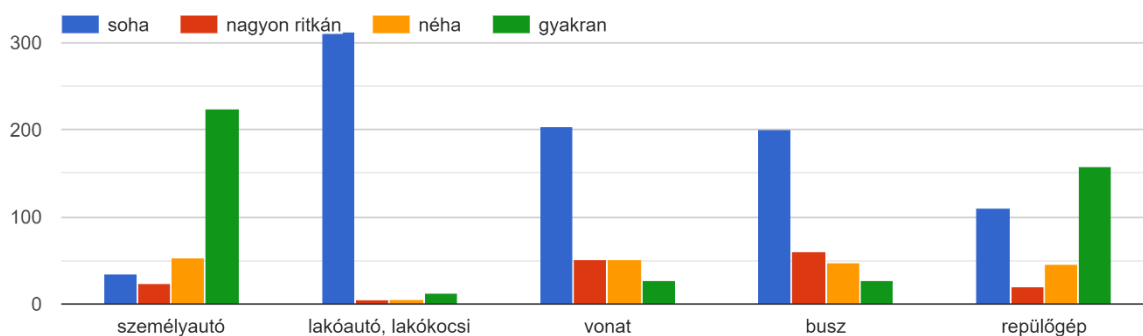

Ön milyen hosszú utazásokon vett részt idén? Amennyiben többször is utazott, kérem maximum 2 lehetőséget válasszon!

336 válasz

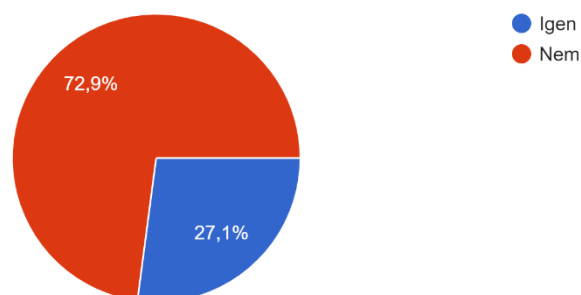
Az alábbi utazási módokat milyen gyakran részesítette előnyben az idei utazása során?

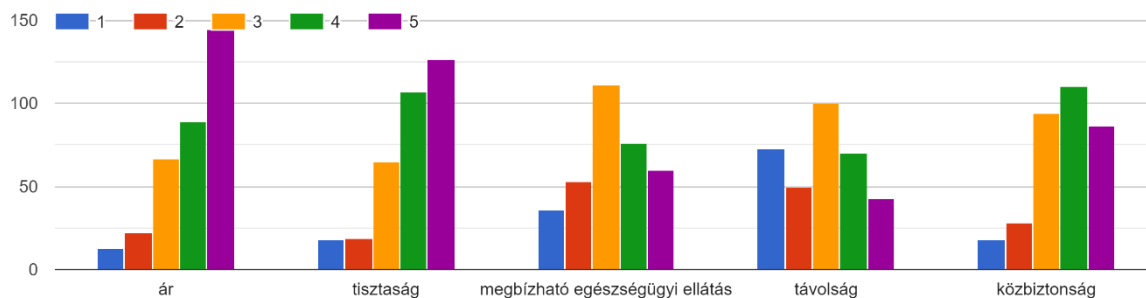
Utazási döntések a pandémia árnyékában

Önt befolyásolta a pandémia az idei utazás eldöntésében?

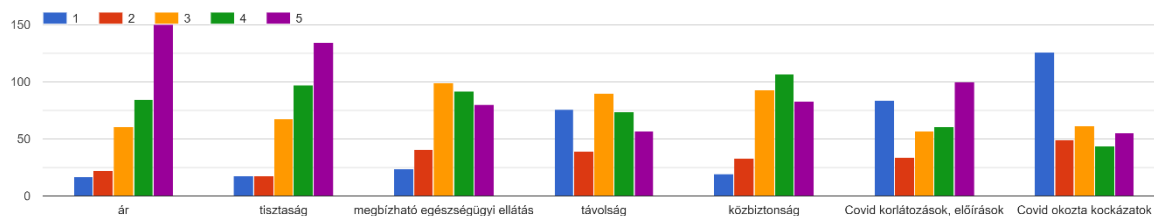
336 válasz

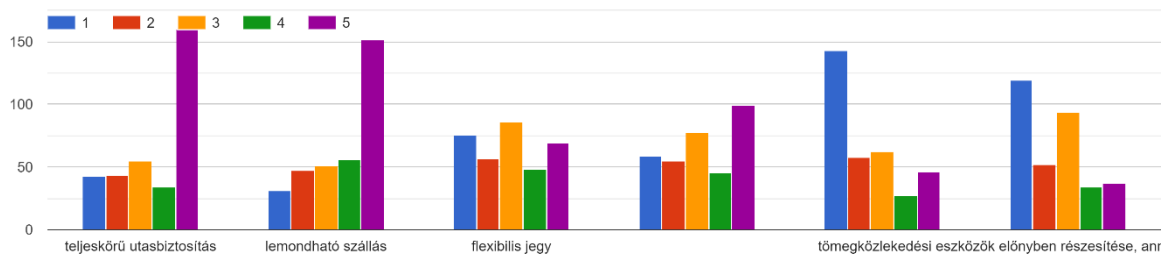
Az Ön utazási döntéseit mennyire befolyásolták a pandémia előtt az alábbi tényezők egy úti cél kiválasztása előtt? (1 = egyáltalán, 5 = teljes mértékben)

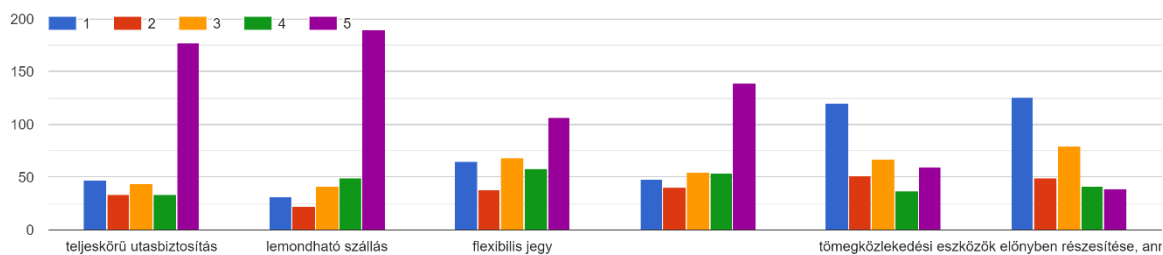
Az Ön utazási döntéseit idén mennyire befolyásolták az alábbi tényezők egy úti cél kiválasztása előtt? (1 = egyáltalán, 5 = teljes mértékben)

Önök mennyire voltak fontosak a felsoroltak a pandémia megjelenése előtt? (1= egyáltalán, 5=teljes mértékben)

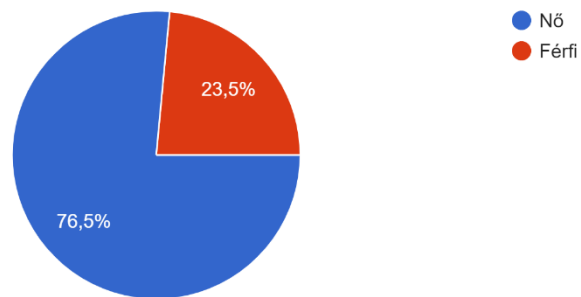
Önök mennyire voltak fontosak a felsoroltak az idei utazások során? (1= egyáltalán, 5=teljes mértékben)

Általános kérdések

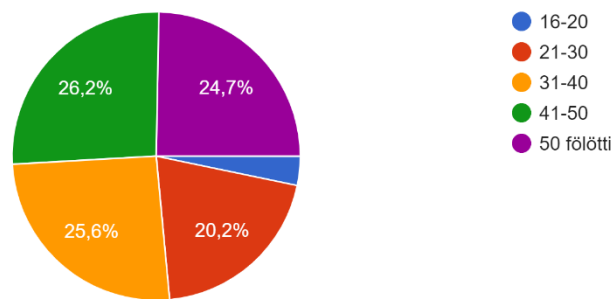
Az ön neme

336 válasz

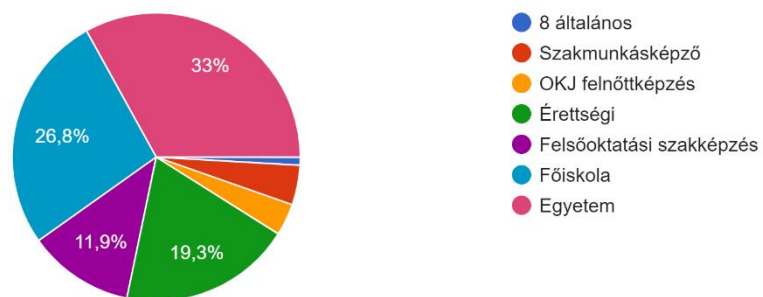
Az ön életkora

336 válasz

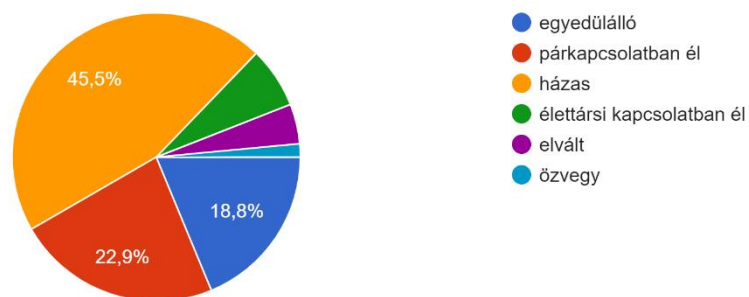
Mi az Ön legmagasabb iskolai végzettsége?

336 válasz

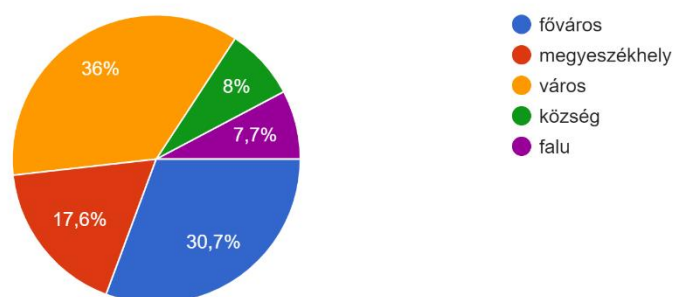
Mi az Ön családi állapota?

336 válasz

Jelenlegi lakóhelyének típusa?

336 válasz

Ön melyik csoportba sorolná magát az anyagi helyzetét illetően? (a válasz nem kötelező)

297 válasz

